

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLAVISTIKO
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

TONJA PLANINC

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih

19. stoletja

Obraz polskiej literatury w słoweńskich przekładach

XIX wieku

Diplomsko delo

Mentorja:

Red. prof. doc. dr. Nikolaj Jež

doc. dr. Aleksander Bjelčevič

Ljubljana, 2015

Zahvala

Mentorjema in vsem, ki ste mi posredno in neposredno v teh letih nudili pomoč in oporo. Obstaja veliko besed, s katerimi bi lahko izrazila svojo hvaležnost, a včasih je najpreprostejša beseda dovolj močna in neposredna – HVALA.

Kazalo

Kazalo.....	3
1. Uvod.....	5
2. Slovensko-poljski odnosi v 19. stoletju	6
2.1 Slovenci in zanimanje za slovansko kulturo.....	6
2.2 Družbene razmere na Slovenskem in Poljskem	6
2.3 Kulturni odnosi med Slovenijo in Poljsko.....	8
2.4 Slovenski prevajalci in dopisniki za poljsko kulturo.....	9
2.4.1 Martin Kuralt	9
2.4.2 Matija Čop	10
2.4.3 Emil Korytko	10
2.4.4 Fran Celestin	11
2.4.5 Fran Miklošič.....	11
2.4.6 Stanko Vraz.....	12
2.4.7 Karel Štrekelj.....	12
2.4.8 Lavoslav (Leopold) Gorenjec	12
2.4.9 Peter Miklavec.....	13
3. Slovenske uprizoritve poljskih avtorjev v 19. stoletju.....	14
4. Poljska kultura v slovenski periodiki	16
4.1 Dom in svet.....	16
4.2 Ljubljanski zvon	17
4.3 Slovan	19
4.4 Slovanski svet	20
4.5 Besednik	21
5. Prevodi poljske književnosti	22
5.1 Pregled vseh prevodov po desetletjih	22
5.2 Pregled prevajalcev.....	25
5.3 Pregled literarnih zvrsti	26

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

5.4	Pregled knjižnih prevodov	27
5.4.1	Odzivi na prevode.....	31
5.5	Pregled revijalnih prevodov.....	36
5.6	Pregled rokopisnih prevodov	55
6.	Vloga prevodov.....	60
6.1	Zgodovinski roman.....	60
6.2	Kmečka povest in ljudsko slovstvo	61
7.	Zaključek.....	64
8.	Povzetek.....	65
9.	Viri in literatura.....	67
10.	Opombe in zanimivosti	70

1. Uvod

V diplomskem delu *Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih 19. stoletja* bom proučevala prevodno literaturo iz poljščine iz 19. stoletja. V začetnem delu bom predstavila kulturno in družbeno-zgodovinsko ozadje, v drugem, tj. empiričnem delu, pa vse najdene prevode. Za osnovo je bil vzet bibliografski seznam slovenskih prevodov iz poljščine, ki so ga leta 1959 sestavili Gregor Kocijan, Jože Koruza in Jože Pogačnik, objavljen pa je v *Poljski književnosti* Rozke Štefan. Ker je seznam nepopoln, sem ga dopolnila tudi z dodatnimi prevodi, ki sem jih vključila v statistično obdelavo. V tabelah so predstavljeni vsi prevodi iz poljščine, opremljeni z avtorjem, s prevajalcem, z letnico prevoda oz. ponatisa, izvornim naslovom in letnico prve izdaje. Zaradi pomanjkanja virov so nekatere informacije nepopolne.

Z delom nameravam preučiti, kaj vse so Slovenci dobili s Poljske, kakšno podobo so si ustvarili o njej, kakšno je bilo zanimanje za Poljsko in za poljske prevode, koga in kaj se je najraje prevajalo ter kje je bilo narejenih največ prevodov.

2. Slovensko-poljski odnosi v 19. stoletju

2.1 Slovenci in zanimanje za slovansko kulturo

V 19. stoletju sta se v slovenskem pripovedništvu izoblikovali dve smeri – folklorizirajoča in slavizirajoča. Slednja je bila posledica porevolucijskega časa in je izvirala iz novoilirskega ali vseslovanskega razpoloženja dijaške in visokošolske mladine kot izraz njegovih največjih političnih pričakovanj in zahtev. Uveljaviti se je skušala v 50. letih. Bralcem je odpirala in prikazovala svet Slovanov, teme so bile vzete iz življenja Slovanov, še pogosteje pa iz njihove bogate zgodovine. Zgled sta predstavljali hrvaška in češka povest, poljske in ruske pa tedaj še niso poznali. Tudi jezik je bil poseben, še najbolj podoben ilirščini oziroma hipotetičnemu vseslovanskemu knjižnemu jeziku. Slavizirajoča smer se je najbolj razživela predvsem v almanahih, kot sta bila *Zvezdice* in *Zora*. V prvih letih po revoluciji so se njeni avtorji spremenili v pisatelje folklorizirajoče smeri. (Slodnjak 1968a: 153–155; Slodnjak 1968b: 153)

2.2 Družbene razmere na Slovenskem in Poljskem

Po dokončni razdelitvi Poljske leta 1795 med Avstrijo, Rusijo in Prusijo je ozemlje Galicije in Lodomerije pripadalo avstrijski monarhiji, kamor je upravno spadalo tudi slovensko ozemlje.

Slovenci smo bili v 19. stoletju pod Habsburžani. Leta 1809 so bile z Napoleonovim dekretom ustanovljene Ilirske province, ki so združevale dežele, ki jih je Francozom odstopila Avstrija. Politično se niso veliko razlikovale od jožefizma. Po porazu v Rusiji leta 1812 so ozemlje znova zasedle avstrijske čete. Po dunajskem kongresu in ustanovitvi t. i. svete zveze je Avstrija dobila absolutno nadvlado. Narodno gibanje Slovencev je bilo tako omejeno zgolj na kulturno in jezikovno področje, kjer je bilo težišče slovenskega narodnega gibanja, prevladovala pa je konservativna smer. Konservativci so videli rešitev v sodelovanju z oblastjo, proti njihovim idejam pa se je boril Prešernov krog. V 30. letih se je začel pojavljati tudi ilirizem, ki je prinesel zavest velikega naroda Slovanov s skupnim jezikom. Leto 1848 je s pomladjo narodov prineslo velike revolucionarne spremembe v Evropi, pa tudi v Sloveniji. Razširili so se nemiri med kmeti in delavci. 17. marca 1848 je liberalec Matija Majar Ziljski izoblikoval politični program Zedinjena Slovenija, ki je zahteval združitev vseh Slovencev v skupno državo pod avstrijsko monarhijo, vendar z enakopravnim jezikom in upravo. Temu programu so konservativci v začetku nasprotovali. Začel se je razvoj političnega in kulturnega

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

življenja, ki pa je zamrl z Bachovim absolutizmom. V 60. letih je bil slovenski tabor neorganiziran, posledica pa so bili slabi rezultati deželnozborskih volitev, kjer že tako zredčen slovenski tabor ni imel enotnega prepričanja, zato so se opredelili proti in za centralizem. Z dualizmom se je poslabšalo stanje manjših narodov v monarhiji. Po češkem zgledu so se začela organizirati velika zborovanja oziroma tabori, kjer so oživele zahteve po Zedinjeni Sloveniji, ki je prišla tudi v deželne zборе. Po zamrtju taborskih gibanj so se trenja med liberalci in klerikalci nadaljevala vse do konca stoletja, ko sta se smeri začeli razkrajati. Izoblikovali so se novi pogledi in smeri, v ospredje je prišla delavska stranka. (Gestrin, Melik 1966)

Poljaki so v začetku 19. stoletja videli začetek obnovitve svoje države v t. i. Varšavski kneževini, ki je kot ozemlje s poljsko vlado in z vojsko bila umetno odrezana od pruskega dela Poljske. Kljub vsemu je bila nesposobna za obstoj in brez prave suverenosti ter vedno izkoriščena s strani Napoleonove Francije. S porazom Velike armade leta 1812 so se Poljaki začeli pogajati z Rusijo, ki jim je obljubila obnovitev države. 3. maja 1815 je bilo na dunajskem kongresu ustanovljeno Poljsko kraljestvo, ki pa je bilo ustavno povezano z Rusijo. Novice o revolucijah po Evropi so zanetile iskro upora tudi na Poljskem. 29. novembra 1830 je z napadom na Belveder izbruhnila t. i. novembrska vstaja, ki pa je bila v neenakem boju leto pozneje zatrta. Po porazu je car Nikolaj razpustil vojsko Poljskega kraljestva, zatrl je prosveto in kulturo, naraščala je rusifikacija, represije Poljakov pa so bile vedno bolj prisotne tudi v pruskem in avstrijskem delu. Udeleženci vstaje in nasprotniki režima so emigrirali v tujino – to obdobje je danes znano kot Velika emigracija. Do ponovnega upora je prišlo leta 1848, ko je »pomlad narodov« znova obnovila poljsko narodno vprašanje – takrat je tudi avstrijski del Poljske dobil nekoliko večjo svobodo delovanja. Ruski del je še vedno čutil represijo, ki so jo prinesle reforme po koncu krimske vojne. Z manifestom 22. januarja 1963 v Varšavi so vstajniki napadli rusko armado, z uničenjem tajne organizacije pa je bila tudi ta vstaja obsojena na propad, ki je Poljakom prinesel še večjo represijo in omejitve, še več prebivalcev pa je znova emigriralo. V tem času je Galicija pridobivala vedno večjo politično avtonomijo. Dunajska vlada je bila v teh letih v glavnem centralistična, Poljaki pa so bili proti centralizmu. S podreditvijo so kljub vsemu dosegli še večjo avtonomnost. S koncem 19. stoletja je naraščalo število političnih strank, prav tako pa tudi poljsko delavsko gibanje. (Gieysztor idr. 1982: 326–458)

Politični odnosi med Slovenci in Poljaki so se vzpostavili v parlamentu na Dunaju. Leta 1848 so se prizadevanja Poljakov in Slovencev precej razlikovala. Prvi so podpirali revolucijo in so

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

začeli narodnoosvobodilni boj, drugi pa so v strahu zagovarjali monarhijo. Slovenci so zaradi avstroslavizma odklanjali poljsko osamosvajanje, kar se je izražalo tudi v periodiki. V času prvega državnega zbora 1861 so se Poljaki in Slovenci medsebojno podpirali. Od tega leta dalje je bilo opazno tudi zanimanje za položaj Poljske pred januarsko vstajo. Slovenski klerikalci so bili ogorčeni nad preganjanjem poljskih katolikov v Rusiji, privrženci slovanske vzajemnosti pa so odkrito pisali, naj se Poljaki dokončno sprijaznijo s slovansko idejo. (ES 9: 111–112)

2.3 Kulturni odnosi med Slovenijo in Poljsko

Kulturni odnosi med Slovenci in Poljaki segajo v 16. stoletje, vendar je do pravih stikov prišlo šele proti koncu 18. stoletja, ko se je po prvi delitvi del Poljske znašel pod Avstrijo in smo bili delno združeni pod isto državo. V 19. stoletju je postal Lvov pomembno mesto za navezovanje stikov. Tam je v letih 1822–27 predaval estetske vrednote takratne nove književnosti, tj. romantike, prvi slovenski polonist Matija Čop. Z dejavnostjo je nadaljeval tudi po vrnitvi v Slovenijo, ohranjenih pa je kar nekaj pisem. V svoji bogati knjižnici je imel precej poljskih knjig, med drugim tudi Mickiewicza. Domnevamo, da je prav Čopovo navdušenje nad Mickiewiczem vplivalo na ustvarjalnost Franceta Prešerna, viden pa je predvsem vpliv *Konrada Wallenroda* na *Krst pri Savici*. Čop je v svojih pismih kazal navdušenje nad Mickiewiczevimi deli, natisnjena pa sta bila tudi dva prispevka o poljski književnosti. Stiki so se nadaljevali tudi z emigracijo Poljaka Emila Korytka. Kmalu po njegovem prihodu je Prešeren v nemščino prevedel Mickiewiczev sonet *Resignacija* in ga objavil v *Illyrische Blatt*. Ta časopis je na Korytkovo pobudo objavil še nekaj nemških prevodov poljskih pesmi, med drugim pesmi Reyja in Krasickega. Naslednje pomembno mesto je bil avstrijski Gradec, kjer sta se s poljsko kulturo seznanila Fran Miklošič in Stanko Vraz. Slednji je za zbornik prevedel okoli 50 ljudskih pesmi, a zbornik na žalost ni izšel. S poljskimi prevodi sta se ukvarjala tudi Miklošič in Matija Valjavec. Sredi 19. stoletja so začeli slovenski časopisi izdajati prevode poljske književnosti, najpogosteje sodobne romantike. Tako smo v revijah dobili več prevodov romantičnega pripovednika Kraszewskega, na knjižno izdajo njegovih del pa smo morali počakati vse do leta 1886.

Po porazu januarske vstaje leta 1863 se je na Poljskem začela doba pozitivizma in realizma. Družbena problematika v začetnih delih Henryka Sienkiewicza je s svojo tematiko izseljenstva, aktualnega tudi pri nas, začela dobo prevajanja tega poljskega pripovednika. Za vsa njegova večja dela je kmalu po njihovih izidih poskrbel Peter Miklavec. Slovenci pa

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

nismo spoznali le Sienkiewicza, ampak tudi Boleslava Prusa, Elizo Orzeszkowo in Mario Konopnicko, vendar le v simboličnih prevodih. (ES 9: 114–115)

2.4 Slovenski prevajalci in dopisniki za poljsko kulturo

V 19. stoletju se je veliko slovenskih kulturnikov ukvarjalo tudi s poljsko literaturo. To niso bili zgolj prevajalci, temveč tudi publicisti, jezikoslovci in drugi intelektualci.

V 19. stoletju so bili dejavni naslednji prevajalci iz poljščine:

Lavoslav (Leopold) Gorenjec, Peter Miklavec, Freiherr von Feuchtersleben, Ivan Navratil, Fran Štukelj, Matija Valjavec, Janez Parapat, France Prešeren, Matija Trnovec, Fran Miklošič, France Cegnar, Fran Celestin, Josip Sattler, Gregor Krek, Fran Gestrin, Valentin Janežič, Serafina Juvanovna, Valentin Mendelc, Luka Svetec, Janez Bile, Josip Podmilšak, Matija Mračé, I. Pintar, Ivan Steklasa, A. Tugomil, A. S., Robert Braune, Jožef Kržišnik, S. Tugomil, Fren Ilešič, Martin Kuralt, Fran Jeriša, France Hubad, Karel Štrekelj, Ivan Vinkovič, Alojzij Carli, Matija Majar Ziljski, I. Praun, A. J., P. Lisjak, P., Josip Debevec, Simon Gregorčič ml., Josip Nolli, Vekoslav Benkovič, Hrizogon Majar, Josip Staré, Jakob Bedenek, Josip Jurčič, Viktor Eržen, Ivan Mohorčič, Danilo Majeron, Stanko Vraz in neznani prevajalec.

O Poljski pa so v različnih časopisih pisali naslednji dopisniki:

Frančišek Lampe, Fran Levec, Karel Štrekelj, Fran Celestin, Fran Marešič, Jan Bedeni, A. N., Tytus Sopodzko, Vladiboj, I. J., Ivan Steklasa, Matija Murko, Fran Vidic, O. H. Š., I. I., S., Fr. B-t., F. K-k., J. Š., dr. J. J. ter neznani avtor članka.

Spodaj je obširneje predstavljeno devet pomembnejših prevajalcev in dopisnikov.

2.4.1 Martin Kuralt

Martin Kuralt je prispeval prvi slovenski prevod iz poljščine. Rodil se je leta 1757 v Škofji Loki. O njegovi izobrazbi je znano samo to, da je poslušal predavanja iz filozofije. Kakšno leto za Linhartom je tudi Kuralt izstopil iz stiškega samostana ter nadaljeval študij v Firencah. Po mašniškem posvečenju je bil postavljen za dvornega kaplana v Ljubljani, vendar je bil zaradi preveč svobodomiselne pridige kmalu odpuščen. 1784 je bil poslan v Lvov, kjer se je ob delu v knjižnici srečal s staro poljsko književnostjo, predvsem z Janickim, kateremu je napisal odo v latinščini. Kot simpatizer poljskega osvobodilnega gibanja se je tudi Kuralt udeleževal gledaliških uprizoritev. Tako se je leta 1794 srečal z libretom Bugosławskega, *Krakowiaci i górale*, katerega tretjo arijo je tudi prevedel v nemščino in slovenščino, slednja

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

pa velja za prvi slovenski prevod iz poljščine. Leta 1809 so na Dunaju Kuralta zaradi nevarnih nadzorov in kaznivih dejanj sklenili internirati na Moravsko. Kuralt je umrl leta 1845 v Mirovu na Češkem. (Štefan 1990)

2.4.2 Matija Čop

Za prvega slovenskega polonista štejemo Matijo Čopa. Rodil se je leta 1797 v Žirovnici. Študiral je filozofijo, poleg tega pa poslušal predavanja iz različnih humanističnih predmetov. Leta 1822 je služboval kot profesor v Lvovu, kjer se je seznanil z Mickiewiczem, ki je tistega leta izdal prvo zbirko *Balade in romance*. Preostala Mickiewiczeva dela je Čop lahko zasledoval prek priloge *Rozmaitości*, ki jo je imel naročeno tudi v Ljubljani. Čeprav je imel Čop v zasebni zbirki zgolj dve Mickiewiczevi deli, pa njegova korespondenca priča o tem, da je bil seznanjen tudi z drugimi stvaritvami, med drugim z Niemcewiczem in s Słowackim, nad katerim pa ni bil navdušen. Prav tako je v *Rozmaitościh* spremljal tudi kritike poljskih klasicistov. Precejšen odmev je doživela pesnitev *Konrad Wallenrod*, ki ga je Čop verjetno predstavil Prešernu še pred Korytkom, saj je v Prešernovem *Krstu pri Savici* možno opaziti podobnosti z Mickiewiczevim *Kondradom*. Čop je bil seznanjen s sodobno in klasično poljsko književnostjo, poznal je jezik in z zanimanjem spremljal literarni svet, kar lahko razberemo iz njegove bogate korespondence, saj je objavljajal bolj malo. Umrl je leta 1835, ko ga je med kopanjem v Savi zgrabil krč in je utonil. (Štefan 1955)

2.4.3 Emil Korytko

Emil Korytko se je rodil leta 1810 v Pokutju na Poljskem. Študiral je filozofijo v Lvovu, kjer je bil kot dijak izjemno aktiven. Zaradi revolucionarnega gibanja, ki se je širilo po vsej Poljski, so oblasti izgnale tudi mladega Korytka, ker naj bi v knjigarne prodajal prepovedane knjige. Korytko je tako leta 1837 prišel v Ljubljano.¹ V *Ljubljanskem zvonu* je leta 1899 ob njegovi biografiji zapisana tale zanimivost: »Značilno je tudi, da se je baš Ljubljana zdela vladi najvarnejše mesto za politične kaznjence in prevratnike; vedela je pač, da še tu ni bilo netiva, ki bi ga mogla vneti iskra svobodne misli.« (LZ, letnik 19, št. 8)

Prijateljaval je s Prešernom, z Zimo, s Chrobathom, z Gajem ... Prešernu je predstavil literaturo Mickiewicza in ga učil poljsko, ta pa njega slovensko. Zbiral je slovenske ljudske pesmi, pozneje pa tudi šege, običaje, noše in obrede, značilne za slovenski narod. Navkljub raziskovanju naj bi se ga Slovenci precej bali, saj naj bi druženje s Korytkom metalo sum tudi na njih. Svojega dela Korytko ni končal, saj ga je leta 1939 prehitela smrt. (Zawiliński, Ilešič 1899)

2.4.4 Fran Celestin

Rodil se je leta 1843 v Klenku. V Ljubljani je obiskoval gimnazijo in se začel navduševati na slovenstvu in slovanstvu, za kar gre zasluga profesorju Macunu, ki naj bi na neki besedi bral pesem v petih slovanskih jezikih, med drugim tudi v slovenščini. Ljubezen do slovanstva ga je v gimnazijskih letih večkrat pripeljala do konfliktov z ostalimi profesorji, pa tudi s stanodajalci.² Skupaj z Jurčičem se je po gimnaziji odpravil na Dunaj, kjer je študiral slovansko jezikoslovje. Bil je tudi aktiven član društva Slava in ustanovitelj društva Slovenija. Služboval je kot učitelj slovanskih jezikov po različnih krajih.

Čeprav je precej bolj znan kot rusist, je v Krakovu poslušal tudi predavanja iz poljske književnosti, pozneje pa je pisal tudi članke s področja poljske kulture in politike, za *Ljubljanski zvon* pa tudi recenzijo dveh romanov Aleksandra Głowackega. Pri svojem delu se je držal gesla: »Vestno bom skrbel, da me ljubezen do slovanstva ne preslepi nikdar, da bi prekrival naše slabosti ali preveč povzdigoval naše kreposti.« Umrl je leta 1895 v Zagrebu.³ (Göstl 1896)

2.4.5 Fran Miklošič

Rodil se je leta 1813 v Radomerščaku pri Ljutomeru. Gimnazijo je obiskoval v Varaždinu in Mariboru. Leta 1830 je odšel v Gradec, kjer je študiral filozofijo in pravo. Postal je suplent filozofije na univerzi v Gradcu, pozneje pa je služboval po odvetniških pisarnah na Dunaju ter tam postal tudi dekan na filozofski fakulteti ter rektor dunajske univerze.

Čeprav ni študiral jezikoslovja, je nadarjenost za jezik pokazal že v gimnazijskih časih. Posebno mesto zanj je pomenil Gradec, kjer je bil v družbi drugih slovanofilov, kot je na primer Stanko Vraz. V Gradcu se je Miklošič ves čas udeleževal družabnih in literarnih dogodkov, učil pa se je tudi več jezikov, predvsem slovanskih. Bil je domači učitelj v hiši grofa Ostrowskega, kjer so ga interniranci iz Poljske naučili poljsko ter ga spoznali s poljsko literaturo, iz katere sta z Vrazom tudi prevajala. (Slovenska biografija) Vrednost poljske književnosti je videl v žlahtni dediščini 16. stoletja, prevajal je predvsem Mickiewicza in Kochanowskega kot dva predstavnika vzvišene književnosti, lotil pa se je tudi najbolj vzvišenega poljskega verza, trinajsterca. (Pretnar 1982)

Miklošič je kasneje opustil prevajanje in se posvetil odvetništvu ter slovaropisju. Umrl je leta 1891 na Dunaju. (Slovenska biografija)

2.4.6 Stanko Vraz

Vraz se je rodil leta 1810 v Cerovcu pri Ljutomeru. Gimnazijo je obiskoval v Mariboru, kasneje pa se je vpisal na študij filozofije v Gradcu. Tam sta se skupaj z Miklošičem udeleževala kulturnega življenja, spoznal pa je tudi slovanske jezike ter se zanimal za ljudsko in domoljubno literaturo. V Zagrebu je spoznal Ljudevita Gaja in z njim tudi ilirsko gibanje. Hotel se je uveljaviti kot pesnik, pisal je predvsem domoljubne pesmi, kot so npr. zbirka *Gusle i tambura* in *Domoljubni sonetni venec*, verjetno pa je najbolj znan po zbirki *Dulabije*. Umrli je leta 1851 v Zagrebu. (Slovenska biografija)

Skupaj z Miklošičem je leta 1834 pripravljala almanah *Cvetlice iz verta vsakega izobraženca*, kjer sta naredila nekakšen pregled svetovne literature, med njimi tudi Mickiewicza, vendar almanah ni bil izdan. Vrazovi prevodi so bili povod za nove hrvaške prevode Mickiewicza, bili pa so tudi posredno vključeni v izvirno hrvaško pesništvo (krakovjaki v *Dulabijah*). Zdi se, da ga je poljska književnost zanimala predvsem kot ljudska književnost, njeno vrednost pa je videl predvsem v idejah in sredstvih, značilnih za ljudsko pesem ali narodni program. (Pretnar 1982)

2.4.7 Karel Štrekelj

Rodil se je leta 1859 na Gorjanskem. V Gorici je obiskoval gimnazijo, nato pa je na Dunaju študiral klasično in slovansko filologijo ter primerjalno jezikoslovje. Izkazal se je predvsem v jezikoslovju, velik vpliv nanj pa je imelo srečanje s poljskim jezikoslovcem Janom Baudouinom de Courtenayjem, ki ga je pravzaprav uvedel v slavistiko. Štrekelj se ni posvetil zgolj besedišču raznih narodov, raziskoval je tudi njihovo poezijo. V *Ljubljanskem zvonu* je pisal članke s področja poljske kulture, predvsem pa je opozarjal na nove poljske časopise in revije. Umrli je leta 1912 v Gradcu. (Glonar 1912)

2.4.8 Lavoslav (Leopold) Gorenjec

Lavoslav Gorenjec se je rodil leta 1840 v Podgorici pri Šentrupertu.⁴ Študiral je teologijo v Ljubljani in ob študiju prebiral slovanske knjige.⁵ Služboval je kot kaplan in župnik, zaradi šibkega zdravja pa je velikokrat na bolniški postelji prevajal iz slovanskih jezikov, precej tudi iz poljščine.⁶ Svoje prevode je v skoraj vseh slovenskih časopisih objavljala pod psevdonimom Podgoričan, bili pa so vedno dobro sprejeti.

O prevodu Czajkowskega pravi *Slovan*: »Kirdžali od M. čajkovskega, kar je izišlo v Janežičevem »Cvetji« 1. 1864. in 1865. Za »Kirdžalija« dobil je 100 for. Kako hlastno je

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

slovensko občinstvo seglo po Kirdžaliji, priča nam to, da so se v malo letih poprodali vsi iztisi.« (*Slovan*, št. 13, 1886)

Poleg prevajanja je zbiral tudi ljudske pripovedke, pravljice in legende. Umrli je leta 1886 v Adlešičih. (J. Š. 1886)

2.4.9 Peter Miklavec

Zanimiv in ploden prevajalec je bil tudi Peter Miklavec. Rodil se je leta 1859 v Zgornji Orlici, kjer je leta 1918 tudi umrl. Objavljal je predvsem pod psevdonimom Podravski, podpisal pa se je tudi kot Resnicoljub Podravski, Štajerski Slovenec, Pohorski Anonim ... Velja za samouka, saj zavoljo očeta ni šel študirat.⁷ Ob domačih knjigah in številnih revijah se je začel zanimati za Slovane in njihovo politično ter kulturno zgodovino, sčasoma pa se je naučil tudi vseh slovanskih jezikov. Čeprav mu gre pripisati velike zasluge za to, da smo hitro dobili prevode pomembnejših literatov, predvsem Sienkiewicza, ki je s svojimi romani iz poljske zgodovine budil narodno zavest, je bil kot samouk deležen ostrih jezikovnih kritik. Kritiko je občutil kot krivico in preganjanje, še posebej takrat, ko je prevedel Sienkiewiczzev roman *Z ognjem in mečem*, pa je založba raje izdala prevod Matije Mračeta. Miklavec se je z družino kasneje preselil v Novo mesto, kjer je tako dolgo pritiskal na Krajca, da je ta istega leta objavil tudi njegov prevod. Kljub plodnemu ustvarjanju je večkrat trpel pomanjkanje, kar ga je uničilo tako telesno kot tudi duševno, saj se mu je na stara leta omračil um. (Slovenska biografija)

3. Slovenske uprizoritve poljskih avtorjev v 19. stoletju

Z ustanovitvijo Dramatičnega društva leta 1867 in začetki slovenskega stalnega gledališča v Ljubljani so prvi igralci začeli zbirati dramska besedila in pripravljati nove prevode. Ustanovitelji slovenskega gledališča z Levstikom na čelu so se zgledovali po delu in dosežkih ostalih slovanskih gledališč. Levstik je tudi vsem kritikom dejal, da v začetku repertoar ne more ustrezati vzvišenim slovstvenim načelom ter da ga je treba pripravljati v skladu z igralsko zmogljivostjo mladih in neizkušenih igralcev. Tako so bile sprva v repertoarju kratke enodejanke burkastega značaja, ki pa so ga v svojih repertoarjih imela tudi ostala, starejša evropska gledališča. Posebno vez je slovensko gledališče imelo s češkim, saj so organizatorji slovenskega gledališča tega urejali na podlagi študij češkega gledališča. Ugajal jim je namreč češki repertoar, poleg tega pa so Čehi nesebično podpirali slovensko gledališče od njegovih prvih nastopov.

Čeprav je bil odnos slovenskega gledališča do poljskega precej slabši, so se dela poljskih dramatikov že zelo zgodaj pojavila v njihovem repertoarju. Povod je bilo dejstvo, da so se nekateri pojavili v repertoarju čeških gledališč in zamikali tudi Slovence. (Traven 1957/58: 200–201) Prvi uprizorjeni poljski avtor je bil Aleksander Fredro. 19. decembra 1869 je bila na Slovenskem premiera *Gospoda Čapka (Nikt mnie nie zna)* v prevodu Josipa Stareta. Leto pozneje, 15. oktobra 1870, je sledila premiera Kraszewskega z *Graščakom in oskrbnikom (Stare dzieje)* v prevodu in režiji Josipa Nollija, 1. decembra pa Korzeniowska komedija *Poprej mati (Panna meżatka)* v prevodu Josipa Stareta. Korzeniowski je bil 1872 ponovno na sporedu s komedijo *Ob žetvi (Okreżne)* v prevodu Ivana Mohorčiča. 13. oktobra 1873 je sledila ponovna premiera *Graščaka in obrtnika*, leto pozneje, 12. decembra 1874, pa je sledila še Fredrova *Jedina hči (Posażna jedynaczka)* v prevodu Viktorja Eržena. Korzeniowski je bil nato znova na repertoarju leta 1875 z *Obżetnico*, novim naslovom komedije *Okreżne*, ki je tri leta kasneje bila znova uprizorjena, vendar pod starim naslovom *Ob žetvi*. 5. marca 1883 je sledila vnovična uprizoritev *Jedine hčere*. Zadnja premiera poljske drame v 19. stoletju so bile 18. novembra 1886 Bałuckove *Teżke ribe (Grube ryby)* v prevodu Josipa Debevca. (SiGledal) Na portalu SiGledal ni informacije o uprizoritvi Bałuckove komedije *Gosi in goske*, ki naj bi bila uprizorjena 25. novembra 1888. (Štefan 1960: 532)

Fredrov realizem, ki je ugajal prvotnemu realističnemu igralskemu izrazu slovenskega gledališča, lahko jemljemo kot vzrok, da je prišel v slovenski repertoar in bil v njem še ob prelomu v novo stoletje. Prezrta so ostala dramska dela treh velikih imen, Mickiewicza,

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

Krasinskega in Słowackega, saj ni bilo igralskih zmožnosti, da bi se uprizarjale romantične drame.

Za prve uprizoritve poljskih dram velja upravičen sum, da nekateri prevajalci niso prevajali neposredno iz poljščine, saj so bila ta dela večkrat na repertoarju čeških gledališč. Obstaja možnost, da je bil prav Staretov prevod *Gospoda Čapka* preveden iz češkega prevoda, zagotovo pa je Jakob Bedenek iz češčine prevedel *Gosi in goske*, kar je tudi priznal. Iz češčine naj bi bil tudi Debevčev prevod *Težkih rib*, saj jih je ta na pobudo Maksa Pleteršnika prevedel že v gimnaziji, ko se je poljščine šele začel učiti.

Tesnejši stiki naj bi bili tudi leta 1893, ko se je v Krakovu odprlo Mestno gledališče. Novice o njegovem repertoarju je v *Ljubljanskem zvonu* pisal Anton Aškerc. Ta naj bi v tem gledališču tudi prejel uprizoritve dveh enodejank v prevodu Zawilinskega, ampak ju ni dočakal.

Stiki s Poljsko pa niso bili le gledališki. Fran Gerbič, poznejši ustanovitelj Opere, ki je tudi sam pel v lvovski operi, je v Slovensko deželno gledališče v Ljubljani pripeljal pevce, kot so Fedyczkowski, Jajstrzebski, Orzelski, Radkiewiczzeva idr., vendar pa ti po odhodu niso več vzdrževali stikov. Tako je toliko pomembnejši podatek, da je Opera imela na svojem repertoarju tudi libreto *Halka*. (Traven 1957/58, 235–237)

4. Poljska kultura v slovenski periodiki

Nekaj poljske kulture je bilo moč spoznati tudi prek različnih novic in člankov v literarnih revijah ter časopisih. Osrednja slovenska časopisa, ki sta prinašala novice iz poljskega kulturnega sveta, sta bila *Ljubljanski zvon* in *Dom in svet*. *Dom in svet* velja za bolj klerikalno usmerjen časopis, med katoliške izdaje pa štejemo tudi publikacije *Mohorjeve družbe*, časopise *Besednik*, *Slovenec*, *Domoljub*, *Goriška straža*, *Slovenski dom* in *Mladika*. Ostale časopise, z *Ljubljanskim zvonom* na čelu, lahko označimo za liberalne, čeprav niso deklarirali politične pripadnosti. (Hladnik 2009: 202–205) Novice iz Poljske in drugih slovanskih dežel sta največkrat prinašala časopisa *Slovan* in *Slovanski svet*.

4.1 Dom in svet

Dom in svet je bil literarni mesečnik, ki je izhajal od leta 1888 do 1944. Natal je kot zabavno-poučni list za katoliške bralce, njegov prvi urednik in ustanovitelj je bil Francišek Lampe, pozneje pa se je razvil v literarno revijo. (ES 1: 307)

Prinesel je kar nekaj novic iz poljske kulture, predstavljenih v nadaljevanju.

Fran Marešič je v novici o časopisu *Missye katolickie* v uvodu pohvalil poljščino kot najlepši slovanski jezik, napisal pa je tudi, da se lahko pohvalijo z ogromnim številom literarnih klasikov (DiS, 1889, letnik 2, št. 12). Sledila so obširna *Pisma iz slovanskih krajev*, kjer sta Jan Bedeni iz Krakova in A. N. iz Bytoma napisala poročilo Slovincem o novešem poljskem slovstvu (DiS, 1890, letnik 3, št. 2 in 6). V nadaljevanju je Tytus Sopotzko predstavil varšavske častnike (DiS, 1891, letnik 4, št. 1), pisalo je o novem časopisu *Gazeta Opolska*, ki se naj bi se borila proti ponemčevanju Poljakov v Galiciji in o romanju galicijskih Poljakov v Krakov (DiS, 1891, letnik 4, št. 2). Sledila je kratka predstavitev krakovskega in Lvovskega vseučiteljskega (DiS, 1891, letnik 4, št. 8). Francišek Lampe je pisal tudi o smrti slikarja Jana Matejke ter o dozidavi novega in velikega gledališča v Krakovu (DiS, 1894, letnik 7, št. 1), o bogati novejši poljski književnosti, kot so *Trilogija (Ogniem i mieczem, Potop, Pan Wolodyjowski)* Sienkiewicza, zbrani spisi Bolesława Prusa, med njimi dve povesti (*Lalka, Bibliotekę dziei wyborowych*), ki med drugim prinašajo dela Słowackega, Orzeszkowe in Kraszewskega ter nekaj strokovnih enciklopedij (DiS, 1898, letnik 11, št. 5). Pisalo je tudi o prenehanju izhajanja časopisa *Czytelnia Polska*, za izdaje poljskih »snopičev« pa naj bi odtlej med drugimi poskrbela *Gazeta Polska*. Na koncu je bilo predstavljenih tudi nekaj najnovejših poljskih strokovnih knjig. (DiS, 1899, letnik 12, št. 20)

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

Med daljše članke spadata predstavitev pesnika Adama Mickiewicza, ki jo je iz poljščine priredil Vladiboj (DiS, 1890, letnik 3, št. 8), in biografija takrat umrlega Jana Matejka, ki jo je napisal I. J. (DiS, 1894, letnik 7, št. 23). *Dom in svet* poleg člankov prinašal tudi bogato slikovno gradivo, kot so na primer umetniška dela Jana Matejke.

Posebni so bili tudi pogosti članki o slovenskih prevodih romana *Z ognjem in mečem*. Leta 1892 sta tako številka 7 in 9 prinesli kratki novici o prevodu Petra Miklavca. Prvi zvezek je obsegal tudi kratko kritiko prevoda, predvsem na slovničnem in jezikovnem področju, drugi pa zgolj na kratko poroča, da je drugi zvezek prevodno in jezikovno precej boljši. Leto kasneje je Fran Levec v precej daljšem članku poročal o naslednjih zvezkih ter o nadaljevanju zgodbe, zraven pa je priložil tudi kritiko. Istega leta je bila napisana tudi kritika Mračetovega prevoda, ki ga je izdajala Slovenska matica, naslednja kritika tega prevoda pa je bila napisana tudi leta 1894. Več o kritikah je napisano v podpoglavju Odzivi na prevode.

4.2 Ljubljanski zvon

Ljubljanski zvon so leta 1881 ustanovili Josip Jurčič, Janko Kersnik, Fran Levec in Ivan Tavčar kot glasilo realistov, ki niso bili zadovoljni z romantičnim idealizmom, ki ga je prinašal Stritarjev *Zvon*. Poleg leposlovja je prinašal še kritike, eseje in razprave o takratnih umetnostih. Časopis je izhajal do leta 1941. (ES 6: 261)

Od leta 1881 zasledimo v *Ljubljanskem zvonu* kopico kratkih novic iz poljske literature, med drugim novice o novi poznanski reviji *Przeгляд Słowiański* in izidu albuma *Krakow-Zagreb*, ki ga je uredilo umetniško-književno društvo iz Krakova (LZ, 1881, letnik 1, št. 4), o izidu povesti *Chore dusze (Bolestne duše)* Kraszewskega in zgodovinske povesti *Iz težkih dnij* Ježa (LZ, 1881, letnik 1, št. 9), novih uprizoritvah Fredra in Bałuckega v Krakovu, skupaj z željo po slovenskem prevodu (LZ, 1881, letnik 1, št. 12), o obisku pisatelja in prevajalca slovenske literature v poljščino, prof. Grabowskega v Ljubljani (LZ, 1882, letnik 2, št. 8), o novih poljskih literarnih časopisih (LZ, 1884, letnik 4, št. 12 pisal Karel Štrekelj), o uprizoritvah dram Gadomskega, Sarneckega, Zalewskega v Varšavi (LZ, 1887, letnik 7, št. 5), o izidu romana *Nad Niemnem* Elize Orzeszkowe (LZ, 1889, letnik 9, št. 8) ter o potovanju Sienkiewicza v Afriko, kjer naj bi iskal navdih za nov roman (LZ, 1891, letnik 11, št. 2), o smrti Jana Fredre (LZ, 1891, letnik 11, št. 8) ter o Miklošičevem prevodu Mickiewiczovega soneta (LZ, 1895, letnik 15, št. 3).

Poleg kratkih novic je Ivan Steklasa leta 1896 ob 100-letnici razdelitve poljske države napisal široko razpravo o Tadeuszu Kościuszkuz (LZ, 1896, letnik 16, št. 1 in 2), Matija Murko ob

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

stoletnici konstitucije 3. maja članek *Poljska ustava z dné 3. maja* (LZ, 1891, letnik 11, št. 6), Fran Vidic pa biografijo Adama Mickiewicza (LZ, 1898, letnik 18, št. 11).

Nekoliko bolj obširno se je poljske literature dotaknil Fran Celestin. V LZ (letnik 11, št. 3 in 4) je leta 1891 predstavil dva nova romana Bolesława Prusa *Placówko (Straža)* in *Lalko (Lutka)*. Poleg obširnega sinopsisa je dodal še svoje mnenje ob obeh delih.

Placówka:

»Kompozicija je naravna, neprisiljena, pripovedovanje živo, značaji so precej – ali ne dosti tipiški, le – nesreče je nekoliko preveč. Čitatelju je posebno žal odločne Slimakove žene, katera je do zmage pomogla – največ. Znane so pa tudi res poljske žene, da se znajo boriti. Da bi le energijo svojo rabile vselej pametno in spoznavale, odkod jim grozi največja nevarnost!« (LZ, letnik 11, št. 3, str.: 190)

Lalka:

»Ali ni vse to nekoliko preromantiško? Z jedne strani pisatelj priznava to sam, z druge bi vse to rad zapisal na račun fatalizmu: »Marijonetke . . vse le marijonetke! . . . Zdi se jim, da delajo, kar hote, ali delajo samo, kar jim zapoveduje prožina, tako slepa, kakor so same . . .« Pisatelj torej meša tu dvoje, romantiško pretiranost čustev in mireči – fatalizem nekako tako, kakor bi hotel kdo mešati ogenj in vodo. Zato so v »Placówki« značaji in dogodki bolj prosti, jasni, izraziti. V tem drugem romanu pa gospoduje ali romantiška pretiranost, ali pa dna meglenost v risanju značajev, ki ne daje, da bi stopali pred nas ž i v i ljudje, d r u š t v e n i tipi. – Ravno Izabela in Wokulski nista taka, da bi ju smeli imenovati tipiška. Druge osebe so se pisatelju bolj posrečile, ker niso – pretirane. Ali tudi tu škodi celotnemu vtisku in uživanju prav to, da Človek ne ve in ne čuti dovolj, ali so osebe vzete iz ž i v l j e n j a ali pa so tudi l e m a r i j o n e t k e , katere se sučejo po volji pisateljevi. Brez dvojbe so v romanu videti sledi opazovanja življenja in človeškega srca, ali vse to ni tako pretkano in oživljeno, da bi bila slika jasno določena. Marsikaj je vpleteno, kar za oznako oseb in dogodkov ni potrebno. Tudi je kompozicija sama v tem malo srečna, da se prerado ponavlja »pamietnik starega subjekta«, kjer pripoveduje Rzecki dogodke, toda čitatelj bi pač rajši videl dogodke, kako se neposredno vrše v živi dramatiški povesti.

Jezik je lep, dvogovor živ, lagek, dasi v obče seveda ni dovolj karakteristiški. Čitajte »Lalko«, mislil sem si večkrat, kako dobro bi bilo, da se je pisatelj ogibal onega anekdotskega značaja

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

in nepotrebne obširnosti, ki celotni vtisek – le kviri. Marsikaj je mogel pisatelj narisati odločneje, n. pr. tudi misel o Poljakih, »že jestešmy narodem so marzycieli« (da smo narod sanjarjev, III. 2S2.) ali o Židih, »da bodo svet zavojevali in celo ne z razumom nego szachrajstwem (barantijo) in brezznačajnostjo (III. 291.) «

Tudi po vsebini sta oba romana jako zanimiva za nas Slovence: prvi nam kaže borbo Poljaka na prednji straži, drugi pa borbe in neuspeh izvestno prav zato, ker skozi romantiško meglo premalo sije t o p l o , o ž i v l j a j o č e solnce umetniške r e s n i c e, posnete iz življenja radosti in bojev.« (LZ, letnik 11, št. 4: 254–255)

Fran Celestin je prav tako naslednjega leta (LZ, 1892) napisal recenzijo romana *Ona* Marije Rodziewicz:

»Iz kratke vsebine vidimo, da je »ona« narisana za romantiško, sentimentalno dekle. Ves zamisel in zaplet je neverjeten. Neverjeten je očim, kakor ga riše pisateljice. Pretirani so obče vsi glavni značaji in tudi »ona«. Vender ima nje ljubezen in požrtvovalnost za tepca marsikaj, kar je veren glas ženskega srca. Meni se zdi, da je najbolj proučen, opazovan in risan prav oni tepec. Lepo je opisana priroda tam v močvirnem lesu pozimi in spomladi. Pohvaliti pa ni tega, da onega očima Budakovskega, ki je vender največ kriv, pisateljica kar pozablja, ko ga ne potrebuje. Čitatelj ne more biti zadovoljen, da ta očim toliko greši proti zakonu, in mu za to ni nič. Saj so vender tudi na Poljskem – sodniki! Jezik je pravilen, prost in tudi precej značilen.« (LZ, letnik 12, št. 1: 63)

4.3 Slovan

Revija *Slovan* je začela izhajati leta 1884 kot politični in leposlovni list. Urejal ga je Anton Trstenjak, njegova lastnika in izdajatelja pa sta bila Ivan Hribar in Ivan Tavčar. Obravnaval je politična, gospodarska, splošno kulturna in literarna vprašanja, želel je vzbujati narodno zavest in slovansko zavednost. Objavljal je krajše in daljše zapise o dogajanju v slovanskih deželah, predstavljal pa je tudi življenje in delo slovanskih kulturnikov. Zaradi finančnih težav je prenehal izhajati leta 1887. (ES 11: 152–153)

V predstavitveni številki *Slovana* piše:

»In ker se je slovenski narod v najnovejšem času jel cepiti še na manjše kose in ker se bojimo, da bo zategadelj oslabel popolnoma, živo smo čutili potrebo, da, dolžnost nam je ustanoviti list, kateri ne bode tratil časa z nepotrebnimi lokalnimi, strankarskimi in celo osebnimi zadevami, ampak bode poudarjal občne potrebe vsega naroda slovenskega. / .../ V

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

ta namen smo ustanovili »Slovana«, kateri bode zagovarjal v prvi vrsti c e l o k u p n o s t vsega slovenskega naroda, a v drugi vrsti, to je v širšem pomenu besede bode vzbujal s l o v a n s k o zavednost in slovanski ponos, da bo vsak Slovenec ponosen na to, da je ud velike in slavne rodovine slovanske.«

Revija je prinesla daljše članke oziroma življenjepise o naslednjih znamenitih Poljaki:

- Adam Mickiewicz, leta 1884, št. 4
- Jan Matejko, leta 1885, št. 5
- Antoni Edward Odyniec, leta 1885, št. 8
- Lavoslav Gorenjec (prevajalec iz poljščine), leta 1886, št. 12 in 13
- Józef Ignacy Kraszewski, leta 1887, št. 8

Med zanimivejše⁸ in pomembnejše kratke novice spadajo tudi novice o Kraszewskemu, njegovemu ujetništvu, ustvarjalnosti v zaporu ter ne nazadnje smrti in zapuščini.

4.4 Slovanski svet

Po *Slovanu* je leta 1888 v Ljubljani začel izhajati polmesečnik *Slovanski svet*. Njegov izdajatelj je bil France Podgornik, med odgovornimi uredniki pa sta se podpisala tudi Janko Pajk ter D. Hribar. Podgornik je pisal politične članke, spremljal in komentiral delo slovanskih poslancev v avstrijskem deželnem zboru, politiko slovenskih in slovanskih strank, objavljali pa so tudi poročila iz vseh slovanskih dežel. *Slovanski svet* je prenehal z izhajanjem leta 1899. (ES 11: 156)

V predstavitveni številki je zapisano:

»Ni pa tudi pozabiti, da zdanja Evropa, v kateri se bistveno določuje bodočnost slovanska, kaže preobratno prevažno dobo ne samo glede na dozdanjo uredbo stanov, mednarodnih in državnopolitičnih oblik, ampak potiska še posebe Slovane do uredbe, ki bi nikakor ne – ugajale Slovanom, ko bi se vršile in izvršile v interesu onih, ki skrbe jedino zase na škodo slovanskemu deblu v obče. S tega stališča je podvojena potreba, da se tudi Slovenci seznanijo bolj in bolj s slovanskim svetom ter da zajemajo moč kulturnemu delovanju iz slovanske zgodovine in iz zdanjih slovanskih sil na podstavi načel in vzorov, ki dobivajo svojo prepričevalno moč šele iz naukov slovanske zgodovine in iz dejanskega stanja in dejanskih

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

razmer Slovanstva zda nje dobe. Korist in odločilna lastnost zdanje dobe daje povod nastanka in moč »Slovanskemu Svetu«.

Revija je prinašala predvsem kratke novice iz življenja Poljakov v Rusiji, Šleziji, Galiciji in na Poznanjskem, predvsem ponemčenje in diskriminacijo poljskega jezika in kulture. Omenila je tudi smrt slikarja Jana Matejka⁹, anonimne denarne prispevke, namenjene Henryku Sienkiewiczzu, prenos posmrtnih ostankov Słowackega v domovino ... Tudi *Slovanski svet* pa je prinesel nekaj daljših člankov, povezanih s Poljsko:

- Osnovna šola in Poljaki, leta 1889, št. 10
- Avstrijski Poljaki pa slavizem, leta 1891, št. 13
- Poljaki, leta 1894, št. 16
- Poljski katolicizem, 1895, št. 39
- Poljaki v pruski Nemčiji, 1896, št. 7
- Poljska debata v pruskem deželnem zboru, leta 1898, št. 2
- Poljak o »panslavizmu«, leta 1898, št. 2

4.5 Besednik

Besednik je bil zabavno-poučen časopis, ki je prinesel največ poljskih prevodov. Izhajal je od leta 1869 do leta 1878 v Celovcu. Prvi urednik je bil Anton Janežič, sledili pa so A. Umek, Andrej Biser, Josip Gole in Janežičev brat Simon. Izhajal je kot štirinajstdnevnik, nato pa kot mesečnik. Hotel je nadaljevati tradicijo *Slovenskega glasnika*, torej s tem, da je nudil slovenskim pisateljem možnost za objavljanje del. Med njegovimi sodelavci so bili med drugim Erjavec, Cimperman, Gregorčič, Jurčič, Tavčar in Podmilšak. (ES 1: 252–253)

Besednik je prinesel največ (15) prevodov iz poljščine. Gre za 11 pripovedk neznanih avtorjev, dve deli Korzeniowskega ter po eno delo Kraszewskega in Wójcickega.

5. Prevodi poljske književnosti

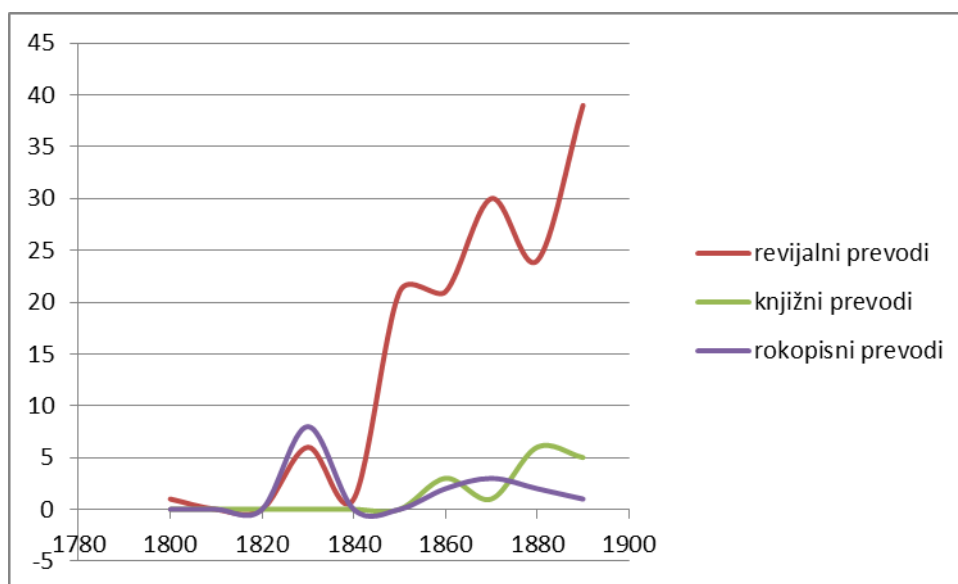
Sklicevala sem se na bibliografski seznam slovenskih prevodov iz poljščine, ki so ga leta 1959 sestavili Gregor Kocijan, Jože Koruza in Jože Pogačnik, objavljen pa je v *Poljski književnosti* Rozke Štefan.¹ Odločila sem se, da prevode omejim z 19. stoletjem. Tako bom dobila sliko, kakšna je bila prevodna situacija na začetku prevajanja iz poljščine v slovenščino. Prevode sem, tako kot avtorji bibliografskega seznama, razdelila na knjižne, torej tiste, ki so bili izdani v knjižni obliki, revijalne oz. tiste, ki so jih v podlistkih prinašali različni časniki ali pa so bili objavljeni v zbornikih, ter rokopisne, ki so ostali v prevajalčevi zapuščini brez kakršne koli tiskane objave. V tabelah so predstavljeni vsi prevodi iz poljščine, opremljeni pa so z avtorjem, s prevajalcem, z letnico prevoda oz. ponatisa, izvirnim naslovom in letnico prve izdaje. Zaradi pomanjkanja virov so nekatere informacije nepopolne. Skozi literaturo in pregledovanje različnih časnikov sem prišla tudi do nekaterih dodatnih prevodov, ki jih omenjeni avtorji bibliografskega seznama iz neznanih razlogov ne omenjajo in so vključeni v tabelo 3, pa tudi v statistiko grafikonov 1, 2, 3, 4, 6, 7 in 8. Podatke o skupnih prevodih sem najprej statistično obdelala po prevajalcih in desetletjih.

5.1 Pregled vseh prevodov po desetletjih

Ker se število prevodov v stoletju izgubi in ne dobimo realne slike o rasti in padanju števila prevodov, sem pridobljene podatke zbrala v grafikon, ki predstavlja naraščanje in padanje števila prevodov po desetletjih. Prevode sem tudi v grafikonu 1 razdelila na knjižne, revijalne in rokopisne, ker se tako lažje razbere podatke za določeno vrsto prevodov, v drugem grafikonu pa sem predstavila skupno število vseh vrst prevodov skupaj.

¹ Bibliografski seznam ni popoln, glej tabelo 3 v poglavju Pregled revijalnih prevodov.

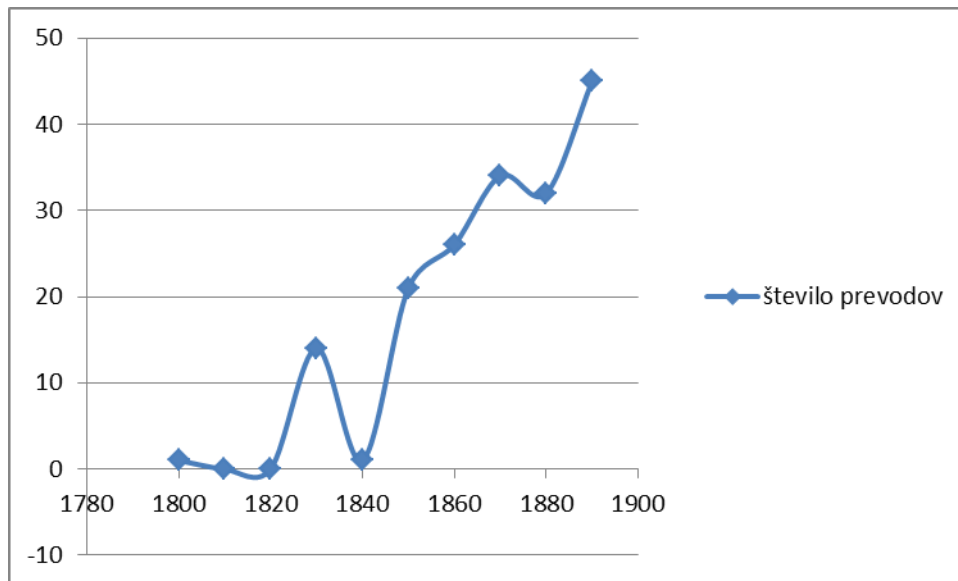
Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

Grafikon 1: Število prevodov po desetletjih

Iz grafikona 1 je razvidno, da do 30. let sploh nismo imeli nobenega prevoda poljske književnosti, razen Kuraltovega, za katerega sklepajo, da je bil narejen okoli leta 1800. V 30. letih se je začelo izdajanje prevodov v revijah, ki je v naslednjem desetletju padlo na en sam prevod, nato pa je začelo sunkovito rasti po letu 1840. Padec revijalnih prevodov se pojavi v 80. letih, nato pa znova raste. Knjižni prevodi se začnejo šele v 60. letih, sledi manjši padec, nato pa njihovo število znova narašča. Padec revijalnih prevodov skozi desetletja povzroči rast knjižnih prevodov in obratno, čeprav je padec revijalnih prevodov precej manj opazen, saj je bilo število prevodov precej višje od števila knjižnih prevodov. Rokopisni prevodi so doživeli vrhunec na začetku stoletja, ko se je prevajanje pravzaprav šele začelo, pozneje pa ni bilo več od treh rokopisnih prevodov.

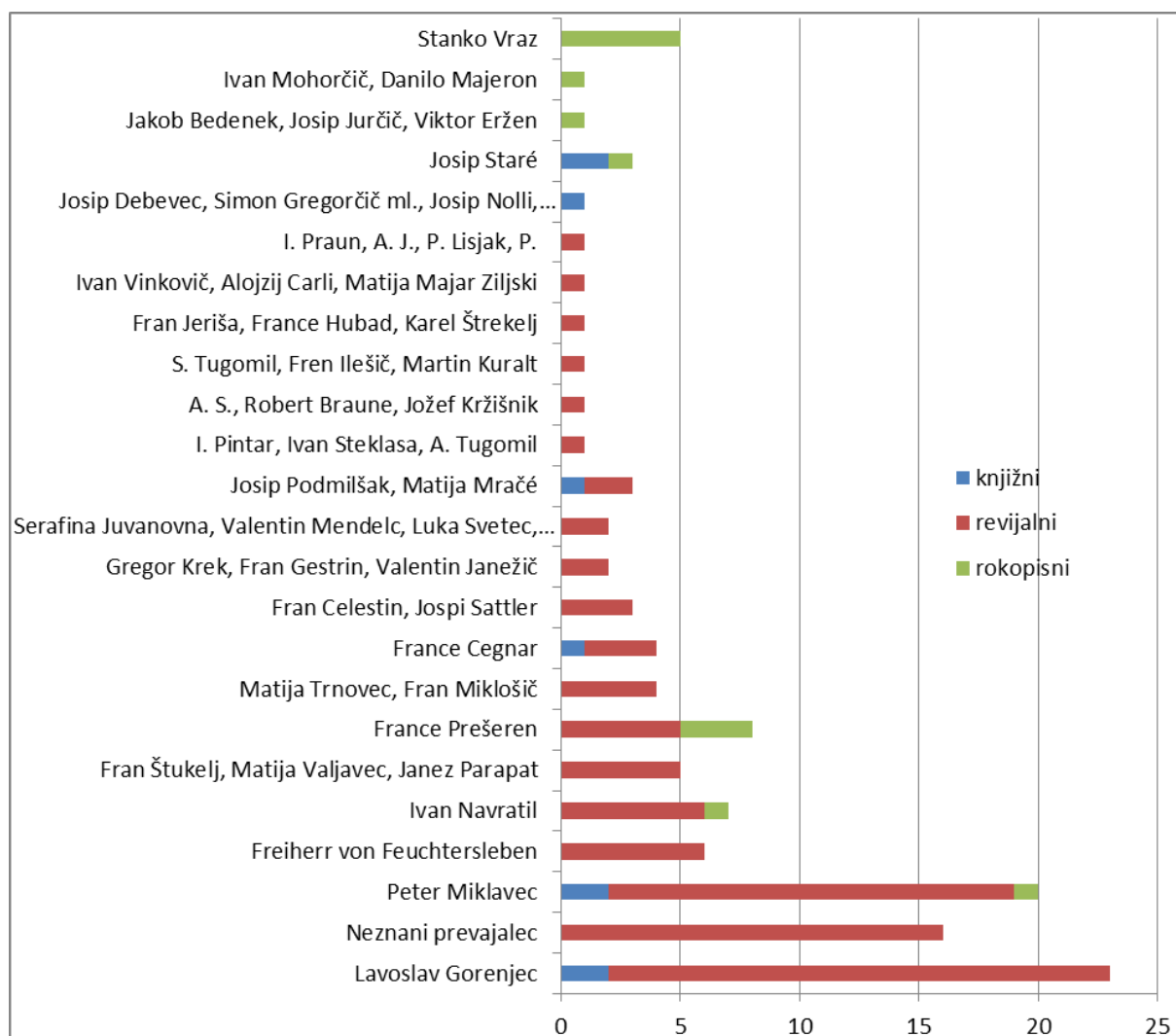
Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

Grafikon 2: Rast skupnega števila prevodov po desetletjih.

Grafikon 2 kaže, da se prevodi začnejo v 30. letih 19. stoletja. Gre za kar hiter porast prevodov, saj v desetih letih pride do 14 prevodov, čeprav je med njimi več kot polovica tistih, ki so ostali v rokopisu. V naslednjem desetletju pride do padca na en sam prevod, pozneje pa število prevodov strmo narašča do skupno 42 prevodov. Bliskovita rast prevodov je posledica številnih prevodov v revijah in časopisih, v zadnjem desetletju pa tudi porasta knjižnih prevodov, ki se je kasneje v 20. stoletju še povečal.

5.2 Pregled prevajalcev

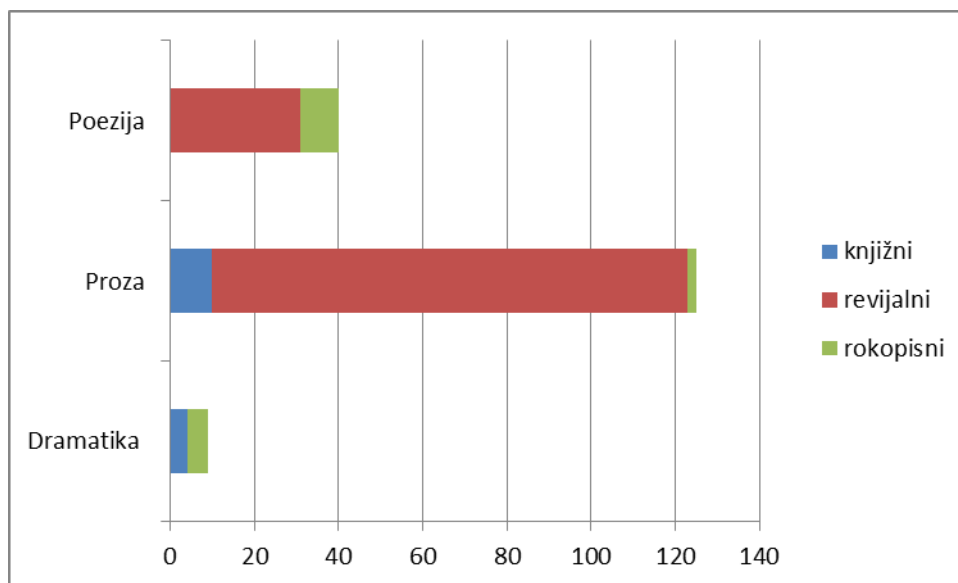

Grafikon 3: Število prevodov po prevajalcih.

Iz grafikona 3 je razvidno, da je največ prevodov prispeval Lavoslav Gorenjec, in sicer kar 23, od tega dva knjižna. Sledi mu samouk Peter Miklavec, ki je naredil dva knjižna, 16 revijalnih in en rokopisni prevod. 16 zgolj revijalnih prevodov je delo neznanih oz. anonimnih prevajalcev. Posebej je treba omeniti tudi Josipa Staréta, ki ima sicer le tri prevode, od tega pa sta kar dva knjižna.

Tudi s tega grafikona je vidna prevlada revijalnih prevodov.

5.3 Pregled literarnih zvrsti

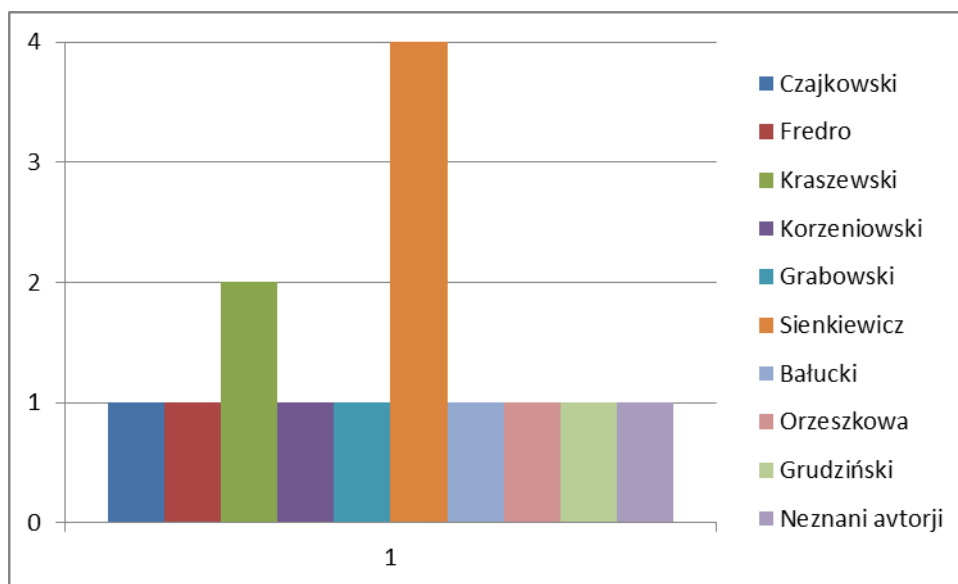

Grafikon 4: Pregled prevodov po literarnih zvrsteh.

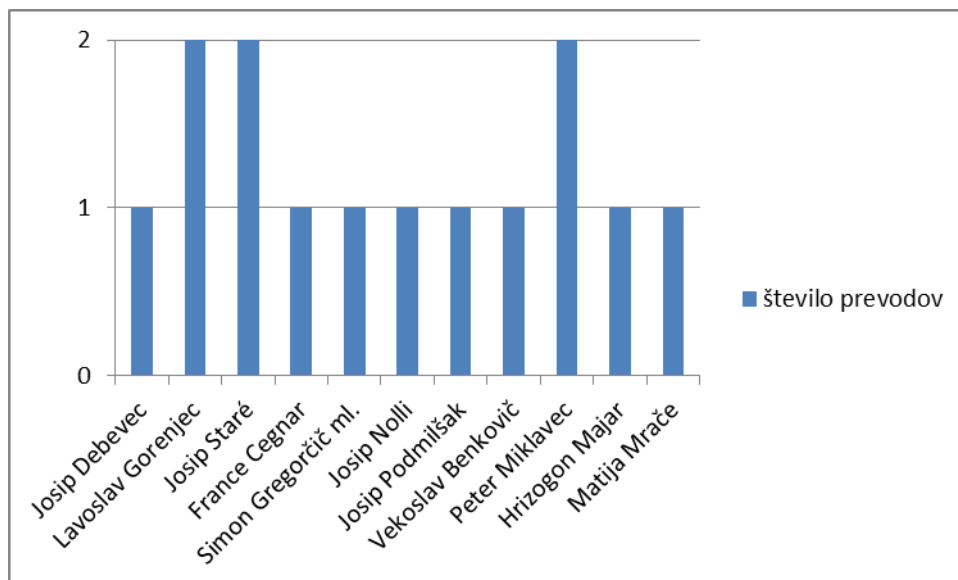
Iz grafikona 4 je razvidna močna zastopanost proznih del, zlasti v skupini revijalnih prevodov, za kar je zaslužna predvsem priljubljenost podlistkov. V revijalnih prevodih je tako skupno 113 proznih del, poleg tega pa tudi kar nekaj poezije (31 pesmi). Razumljivo ni bilo v revijah nobenega dramskega dela. Dramska dela so bila namenjena predvsem odrski postavitvi, zato so ostala v rokopisu (pet dramskih del), pozneje pa so bila lahko izdana v knjižni obliki (štiri dramska dela). V knjižni obliki ni bilo nobenega prevoda poezije.

5.4 Pregled knjižnih prevodov

Prva skupina prevodov je knjižna. Tu so predstavljeni vsi prevodi, ki so bili v 19. stoletju izdani v samostojni knjižni obliki (berila in zborniki so predstavljeni v skupini revijalnih prevodov). Prevodi so statistično obdelani po avtorjih in prevajalcih.

Grafikon 5: Prevodi poljskih avtorjev v knjižnih izdajah.

Grafikon 6: Število knjižnih prevodov po prevajalcih.

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

Od 14 knjižnih prevodov je bilo največ prevodov Sienkiewicza. To so štirje prevodi, od tega dva prevoda romana *Ogniem i mieczem* ter dva prevoda povesti *Za chlebem*. Dva prevoda svojih del je dobil Kraszewski (*Stare dzieje* in *Chata za wsią*), ostali avtorji so v knjižni obliki dobili samo en prevod. Iz grafikona 5 je razvidno, da so Lavoslav Gorenjec, Josip Staré in Peter Miklavec prevedli po dve knjižni deli. Ostalih osem prevajalcev je izdalo samo eno prevodno delo.

Avtor	Prevajalec	Naslov prevoda	Leto prevoda	Originalni naslov	Leto izida
Michał Bałucki	Josip Debevec	Teške ribe	1888	Grube ryby	1881
Michał Czajkowski	Lavoslav Gorenjec	Kirdžali	1865	Kirdžali	1839
Aleksander Fredro	Josip Staré	Gospod Čapek, ali : Kaj me nihče ne pozna?	1868	Nikt mnie nie zna	1826
Michał Grabowski	France Cegnar	Koliščina in stepe	1884	Koliszczyzna i stepy	1838
Stanisław Grudziński	Simon Gregorčič ml.	Punčika	1897	Zuch dziewczyna	1879
Józef Korzeniowski	Josip Staré	Stara mesto mlade	1878	Qui pro quo	1851
Józef Ignacy Kraszewski	Josip Nolli	Gračak in oskrbnik	1869	Stare dzieje	1859?
Józef Ignacy Kraszewski	Lavoslav Gorenjec	Koča za vasjo	1886	Chata za wsią	1854

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

Neznani avtor	Josip Podmilšak	Amerika ali povsod dobro – doma najboljše	1885	Povest je bila napisana ob poljski predlogi	/
Eliza Orzeszkowa	Vekoslav Benkovič	Stara Romanka	1893	Romanowa	1888
Henryk Sienkiewicz	Peter Miklavec	Za kruhom	1884	Za chlebem	1880
Henryk Sienkiewicz	Hrizogon Majar	Srečolovec	1887	Za chlebem	1880
Henryk Sienkiewicz	Matija Mračé	Z ognjem in mečem	1892	Ogniem i mieczem	1884
Henryk Sienkiewicz	Peter Miklavec	Z ognjem in mečem	1892	Ogniem i mieczem	1884

Tabela 1: Knjižni prevodi.

Knjižni prevodi so tako sestavljeni iz dramskih tekstov takrat najbolj priljubljenih poljskih dramatikov Fredra in Bałuckega, pa tudi Korzeniowskega in Kraszewskega. Vsa prevedena dela so komedije, prevedene za potrebe Dramatičnega društva v Ljubljani.

V knjižni izdaji je bilo izdanih tudi nekaj povesti in romanov. Gre predvsem za kmečke, moralne in poučne povesti, med katerimi je najznamenitejša *Koča za vasjo* Kraszewskega, ki je bila zelo priljubljena in brana tudi med Poljaki. Prevedena sta bila tudi dva zgodovinska kozaška romana Grabowskega in Czajkowskega.

Kot je bilo mogoče predvidevati, je največ prevodov del znamenitega romanopisca Henryka Sienkiewicza, čeprav je tudi teh prevodov precej malo, in sicer samo štirje v 19. stoletju. Gre za dva prevoda povesti *Za kruhom* (en pod naslovom *Srečolovec*) ter dva prevoda romana *Z ognjem in mečem*. Omeniti je treba, da je omejitev z letom 1900 prinesla precej majhne deleže prevodov, ti pa se začnejo dobro razvijati v 20. stoletju, in sicer predvsem zaradi Petra Miklavca. Štirim prevodom Sienkiewicza sledita dve deli Józefa Igancyja Kraszewskega, ki velja za najbolj plodnega poljskega pisatelja. V knjižnem prevodu smo tako dobili *Graščaka*

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

in oskrbnika ter izredno priljubljeno in brano *Kočo za vasjo*. Ostali avtorji, štiri predstavniki poljske romantike in trije predstavniki pozitivizma, so bili v 19. stoletju predstavljeni zgolj z enim prevodom.

Ob vsem tem se nam postavlja vprašanje poznavanja Sienkiewicza v 19. stoletju. Henryk Sienkiewicz, eden najslavnejših poljskih romanopiscev, je bil pri Slovencih znan še pred prejemom Nobelove nagrade za književnost leta 1905. O tem pričajo novice o njegovih popotovanjih, še najbolj pa velik odziv na prevod prvega dela, *Trilogije – Z ognjem in mečem*. Seveda ne moremo mimo omembe, da sta prav njegova romana, vsak v dveh različnih prevodih, prinesla 30 % vseh knjižnih prevodov. Nato je treba omeniti tudi Kraszewskega, najbolj plodnega romanopisca, katerega opus obsega prek 600 del. V 19. stoletju smo v knjižni obliki dobili samo dva njegova prevoda, ki pa celo nista njegovo najpomembnejše delo.

Predvsem je zanimiv izid dveh prevodov Sienkiewiczovega romana *Ogniem i mieczem* iz leta 1892.¹⁰ Gre za prevoda Matije Mračeta in Petra Miklavca. Prvemu je prevod izdala Matica Slovenska, drugemu pa v Novem mestu založnik Janez Krajc. Na originalni roman in »potrebo slovenskega prevoda« je Karel Štrekelj opozoril v *Ljubljanskem zvonu* leta 1884, le da ni bil obveščen, da je bil slovenski bralec že seznanjen s Sienkiewiczem z Majarjevim in Miklavčevim prevodom povesti *Za chlebem*, sprva v revijalnem, nato pa še v knjižnem prevodu. Čeprav ga je Štrekelj sprva spregledal, je bil Miklavec na račun svojih amaterskih prevodov deležen kar nekaj kritik v 80. letih. Leta 1891 je prek Frančiška Marešiča Slovenski Matici poslal prevod romana *Ogniem i mieczem*, nekaj let prej pa je Ivan Hribar naročil Matiji Mračetu, naj za revijo *Slovan* pripravi prevod istega romana. Ker je *Slovan* leta 1887 prenehal izhajati, je prevod romal iz uredništva v uredništvo, nazadnje pa leta 1891 pristal prav pri Slovenski Matici. Uredništvu je bil bolj po godu Mračetov prevod, ker je bil »v slovnično pravilnejši slovenščini«, čeprav je imel Miklavčev zraven tudi priročen zgodovinski uvod v roman, po njegovih besedah pa naj bi imel tudi dovoljenje za prevod s strani Sienkiewicza.¹¹ Miklavec, ki je bil v preteklosti že seznanjen s kritiko svojega neznanja pravilne slovenščine, je pisal na Matico, naj mu pošljejo prevod nazaj, od koder naj bi ga poslal v Celje k Dragotinu Hribarju. Matica mu je rokopis poslala, saj v Hribarju ni videla posebnega tekmeča. Miklavec se je kasneje preselil v Novo mesto, kjer je dolgo prosjačil znanega in podjetnega založnika Janeza Krajca, naj mu vendarle izda prevod. Prvi zvezek njegovega prevoda je izšel prej kakor Mračetov, saj je imela Matica precej dela z iskanjem tiskarne, prevod pa so poslali v tisk v Prago. Tako sta oba prevoda izšla leta 1892.

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

Izdaji si, kljub težavam, nista bili konkurenčni, saj je vsaka zajela svoj krog bralcev – Miklavčeva, ki je bila v broširanih snopičih, je bila namenjena preprostejšemu, Mračetova bogato ilustrirana v velikem formatu pa naprednemu bralcu. (Moder 1982)

5.4.1 Odzivi na prevode

Razmeroma majhno število knjižnih prevodov je dobilo tudi nekaj prevodnih kritik. Večinoma so bile objavljene v *Domu in svetu*, zanimivo pa je tudi, da gre za kritike prevodov po letu 1890, torej prevode *Z ognjem in mečem* Sienkiewicza, *Stare Romanke Orzeszkowe* ter *Punčike* Grudzińskiego. Kritik zgodnejših prevodov ni bilo mogoče zaslediti.

V *Dom in svet* objavljena kritika prevoda Petra Miklavca *Z ognjem in mečem*:

»"Z ognjem in mečem". Zgodovinski roman.

Poljski spisal H. Sienkiewicz. Poslovenil Po dravski. I. zvezek. Novo Mesto 1892. Tiskal in založil J. Krajec. — Narodne biblioteke 41. in 42. snopič. Str. 146. Cena 30 kr. — Znamenitega poljskega romana imamo tu prvi kos v slovenskem prevodu. Čitatelj umeva, da še ne moremo obširno govoriti o slovenskem prevodu, dokler nimamo vsega v rokah. A omenjamo vendar dve stvari: prvič, da je tu pa tam prelagatelj pogodil kak izraz dokaj dobro; drugič pa, da se kaže v obče — in sicer v vsakem oziru — prevelika naglica, neskrbnost in neopiljenost. Zaradi tega svetujemo založniku nujno, naj skrbi v prihodnjih zvezkih, da bode jezik pravilen, dosleden, v slovenskem duhu. in da bode tudi tiskovna poprava natančnejša. Dasi smo brali delo z velikim zanimanjem in deloma z veseljem, izpodtikali smo se vendar neprenehoma nad nedostatki, kakoršnih ne sme biti v slovenski knjigi, in katere bomo odločneje grajali, ako ne bode boljši 2. zvezek.« (DiS, 1892, letnik 5, št. 7)

In

»In kaj naš prevod? Ob kratkem povemo lahko svojo razsodbo. Čitali smo ga lahko, zdel se nam je umeven; glede na obliko pa smo pogrešali pile in potrebne skrbnosti pri popravi. Kdor želi prijetno citati in uživati to delo, lahko in sladko čita Podravskega prevod. Želeti je pa seve, da imajo taka dela dovršeno obliko, ob kateri ni treba izpodtikati se čitatelju. Ker je zunanja oblika Krajčevega izdanja lepa in ročna, ker je cena nizka — 2 gld. 25 kr. Za 1159 tiskanih strani —, zato upamo, da bodo Slovenci kupovali i to izdanje, če tudi nam je «Matica» podala in bode v kratkem ponudila isto delo v krasni obliki. Ker je imel gospod Krajec pri «Narodni biblioteki*» poslednji čas toliko poguma, da jo je pomnožil do 56.

snopiča, podpirajmo tega podpore vrednega moža s prelagalcem vred. Dr. Fr. L.« (DiS, 1893, letnik 6, št. 10)

V isti reviji je bila najprej objavljena tudi Levčeva kritika prevoda Matije Mračéta:

»Kaj pa prevod? Prevod je večinoma zvršen skrbno; vidi se mu pila; vidi se, kako so tu pa tam izrazi in stavki natančno ukrojeni; zdi se nam, da čutimo, kako je prelagalec ali drug obdelovalec iskal izrazov, da bi povedal misel izvornikovo. Radi in po dolžnosti priznavamo temu delu omenjeno vrlino. A prav v tem — zdi se nam — je naš prevod nekoliko zašeleta. Poskusi, bralec, citati tu pa tam po knjigi: stežko ti pojde, trda je beseda in stava. Najmanj pa odobrujemo one besede, katere je povzel prelagatelj iz drugih slovanskih jezikov in ki so Slovencu neumevne, kakor: šelest, o k r u t n a fantazija in zadirčnost, bulava (poleg se čita: «Feldberrnstab» — v pripovednem spisu), nevoljnik (kar je tudi razloženo), odvažen, odmah, odoleti, pobuna, h a l a b u k a , lavež, švist, napram, prekiniti itd. Vprašam: ali se sme beliti naš jezik s takimi ocvirki? Tudi rabi prelagatelj nekatere besede v nenavadni zvezi ali v nenavadnem pomenu: vojne radi (zaradi vojne), smrti poginiti, pomoliti se, «so se zvrle, poslužiti komu s čim, gotov bi bil planiti (tako živa duša ne govori; če ne maramo: pripravljen bi bil planiti, naj se reče: hotel, Želel bi planiti); dan ne gre k počitku, ampak dan pojema, bliža se koncu, nagiba se k večeru; zatresti (namesto otresti), paliti v pomenu zažareti, dokazovati čuda hrabrosti, r a z h l a s t a v a t i v pomenu razčesniti ali razsekati, in druge. Oni grozno neokretni obves t i t i seveda je že neizogiben; a imponovati, c i n a s t i n jednake besede naj bi se umaknile lepšim izrazom. Prelagatelj piše: z daviti (zadaviti), znova (iznova), z dale k a (izdaleka), k r i s t j a n (kristijan), i z v r n e (zvrne), ženskima (ženskama). Ker je v povesti prav mnogokrat že opisovanje samo na sebi težavno, naj bi bil rabil prelagatelj prav umevne izraze, lahke stavke, da bi bil olajšal čitanje navadnemu bralcu. Tako je pa mnogokrat zaradi umetelnega jezika dokaj težko umeti, kaj hoče povedati ta ali oni stavek, še teže pa je veseliti se takega čitanja. V istini kaze te napake naše delo, napake, ki izvirajo iz napačnega nazora o jeziku. Z jezikom se nikakor ne sme samovoljno ravhati; bralcem — vsaj meni — se zdi pri takem čitanju tako, kakor bi mi pisatelj nadrobil v juho koščke trobljenega lesa. Kdo bi užival tako stvar! Kdor se hoče učiti, kako se prelagajo povesti na slovenski jezik, čitaj Kirdžalija v prevodu Gorenjčevem. / .../ Sodili smo to knjigo ostreje, kakor je sicer naša navada. Prijatelji našega slovstva so namreč pričakovali — zaradi posebnih okoliščin — dovršeno, lepo, zanimivo delo. Vendar — sodimo po človeško, sodimo vsestransko pravično! — priznati moramo in priznamo radi, da je <Matica> prav v tem delu hotela udom podati nekaj, česar bi se veselili in s čimer bi se povzdignilo sploh naše slovstvo, priznamo radi, da

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

je v tem delu nakopičenega veliko truda in resnih skrbi: zaradi tega ima ta knjiga resnično slovstveno vrednost. A želimo in resno svetujemo, da bi se prestavljalec oziral na naše opazke in nam podal II. del v čisti slovenski obleki in gladki obliki brez nepotrebnih ptujih krp. — O drugih stvareh, o katerih bi lahko še govorili, pisali bomo ocenjujoč II. Zvezek in hkrati celo delo.« (DiS, 1893, letnik 6, št. 4)

Leto kasneje je za prevod izšla tudi naslednja kritika:

»Prevedena je povest prav skrbno. III. in IV. Del se tudi glaje čitata, kakor prva dva dela. Ne ugajajo nam pa nikakor ptuji izrazi, kakor jih je »Dom in Svet« že lani grajal, ki so ostali tudi letos ali pa so se celo z novimi pomnožili, kakor so: namiguš- a, odoleti (kos biti), onesmeliti, osledec, pobunjen (pripravljen za upor), podjezd (jezdci, ki pozvedvrjejo), ponirek, pomiriti, poskudnost, povev vetra, pripriditi (pridobiti), prodek, razdragati, sukljati, ščenketanje, švist, švistniti, trkolati, udelnost, vobeč česa, vshičen, zabavljen (od glagola baviti!), zahrkotati, zdrizati itd. Tudi zveze: miniti koga ali kaj (mesto: meni o iti), hoče se komu (mesto kdo hoče) itd. ne done nikakor domače na naša ušesa. Čitajočemu občinstvu bodo ti izrazi večinoma ptuji in večkrat uzrok, da bo kak oddelek manj umeven. In vendar morata pisatelj in prelagatelj skrbeti, da je spis jasen. Naj se prevod ne oklepa tako tesno izvirnika, da bi bil radi tega teman. Saj se prelaga vendar zato, da bi čitalo spise brez težave tudi manj omikano občinstvo. Naj bi tega ne pozabili nikdar gospodje, ki prelagajo spise za »Slovansko knjižnico« v Gorici. Marsikatero težavo je . bilo treba odstraniti, predno je mogla izdati »Matica« imenitno Sienkieviczevo povest in sicer celo — ilustrovano. Slike v III. in IV. delu so bolj lične, kakor v prvih dveh delih. Pokazala je s tem, da teži po napredku in da ji je pri srcu tudi »Zabavna knjižnica«. Bodimo ji torej hvaležni, in tudi oni rodoljubi, ki jim ne ugajajo samo znanstvena dela, naj pristopijo vsaj radi »Zabavne knjižnice« in pomnože to za naš, duševni napredek tako važno društvo. S.« (DiS, 1894, letnik 7, št. 7)

Valentin Bernik je napisal novico o prevodu *Stare Romanke* Elize Orzeszkowe v časopisu *Dom in svet*, in sicer leta 1894. Piše:

»Slovanska knjižnica. 6. in 7. snopič: Stara Romanka. Poljski spisala.E. Orzeszkova; prelomil Vekoslav Benkovič. Sloveča pisateljica nam je hotela pokazati s povestjo „ Stara Romanka“, kako škodljiva je slepa ljubezen do otrok in kam privede človeka pijančevanje. O i začetka spis nekako dolgočasi in v sklepu ne zvemo o koncu pijanca Mihalka. Ponavljano opisovanje obleke in tu pa tam precejšna gostobesednost razodeva žensko navado. Ko pa na strani 56 in 57 še naletimo, da gospodičina Zofka z „ročastimi ustnicami“ poljubuje mačko

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

„na gobček“, — strese nas zona. Vendar pa je celotni pomen povesti. dober. Naš slovenski prevod je lep, le nekaj malega je pripomniti. Na str. 6 si je težko misliti, kako „je žolta očesna veja parkrat pomežikala“ (pač trepalnica!). Ne piše se „nakljubo“ (str. 9). „Strastna molitev“ (str. 37) ni prava. Str. 60 naj stoji „duha“ namesto „duh“. Val. Bemik«

V *Ljubljanskem zvonu* (letnik 11, št. 2) piše leta 1891 Anton Funtek:

»Slovanska knjižnica. Kakor smo poročali že zadnjič, priobčila je Slovanska knjižnica v svojem 6. in 7. snopiči povest „Stara Romanka“, spisal E. Orzeszkova ; / .../ Kar se tiče „Stare Romanke“, samo' poudarjamo, da je ta povest brez dvojbe najboljšo delo, kar jih je doslej priobčila „Slovanska knjižnica“ ; na to povest naj bodo že izrecno opozorjeni tisti čitatelji, ki ljubijo psihološke študije v pripovedni obliki. Nam se vidi povest krasno koncipirana in dovršeno izvedena. Tudi njen jezik je izredno lep, tako da se samo čudimo, kako je mogelisti prelagatelj priobčiti v 8. zvezku prevod "Malega Zlatka" v tolikanj slabši slovenščini ! Sploh smo že v zadnji številki pogrjajali nekatere oblike, s katerimi se ne strinjamo in se tudi nikoli ne bo-demo, danes pa g. urednika „Slovanske knjižnice“ še posebe prosimo, naj skrbi za čistejši jezik.«

Leta 1897 (DiS, letnik 10, št. 23) je Anton Šalamun zelo na kratko predstavil prevod povesti Stanislava Grudziškega *Punčika*. Piše:

»Slovanska knjižnica. 64- snopič: Punčika. Mestni obraz. Poljski spisal Stanislav Grudzinski. Poslovenil S. P.-a. Strani 84. Cena 18 nov. — Poljski pisatelj nam hoče s to povestjo dokazati pregovor: „Kakšna izreja, takšno življenje“ in nam riše po tem geslu mestno in potratno življenje neke družine, Dolinčeve po imenu, v Varšavi. Prva oseba v celi povesti je najmlajša hčer te družine „Lala“ ali „Evlalija“, katero so njeni stariši zaradi njene vnanje krasote odgojili samo za lepoto in gizdavost v veselih družbah. Samo ob sebi se umeva, da taka punica ne more osrečiti moškega. Omoživša se z nekim idejalisiom Vadvičem ni premenila prejšnjega življenja, marveč se samo lepotičila, hodila na ples in iskala vesele družbe. Njen mož je zato obolel na umu, naposled je znorel. To je jedro cele povesti; dejanja je jako obilno, pripovedovanje je sicer živahno, semtertje tudi sega predaleč. O. H. Š«

V *Ljubljanskem zvonu* (letnik 17, št. 9) je precej bolj obširno kritiko objavil Viktor Bežek:

»Slovanska knjižnica nam je prinesla v 64. zvezku »Punčiko« Mestni obraz. Poljski spisal Stanislav Grudzinski. Poslovenil S. P.-a. Str. 84. —

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

Ne trdimo, da ne bi bila »Punčika« spretno spisana; kakor se nam vidi, je pristna slika nezdravih odnošajev, ki so nekdam vladali v poljskih višjih slojih ter so z drugimi vzroki vred upropastili poljsko kraljestvo. Toda neprijetno nas je zadevalo pri čitanju, da pisatelj tako vsiljivo vedno in vedno poudarja svojo tendenco, da bi dokazal, kako kriva in pogubna je ali je bila vzgoja, zlasti ženska, v višjih stanovih poljskih, in da vso svojo res nemalo pisateljsko spretnost vprega v didaktične ojnice, vedno pretilno, prst vzdigajoč ter svareč pred »punčkami«. »Man merkt die Absicht« . . .

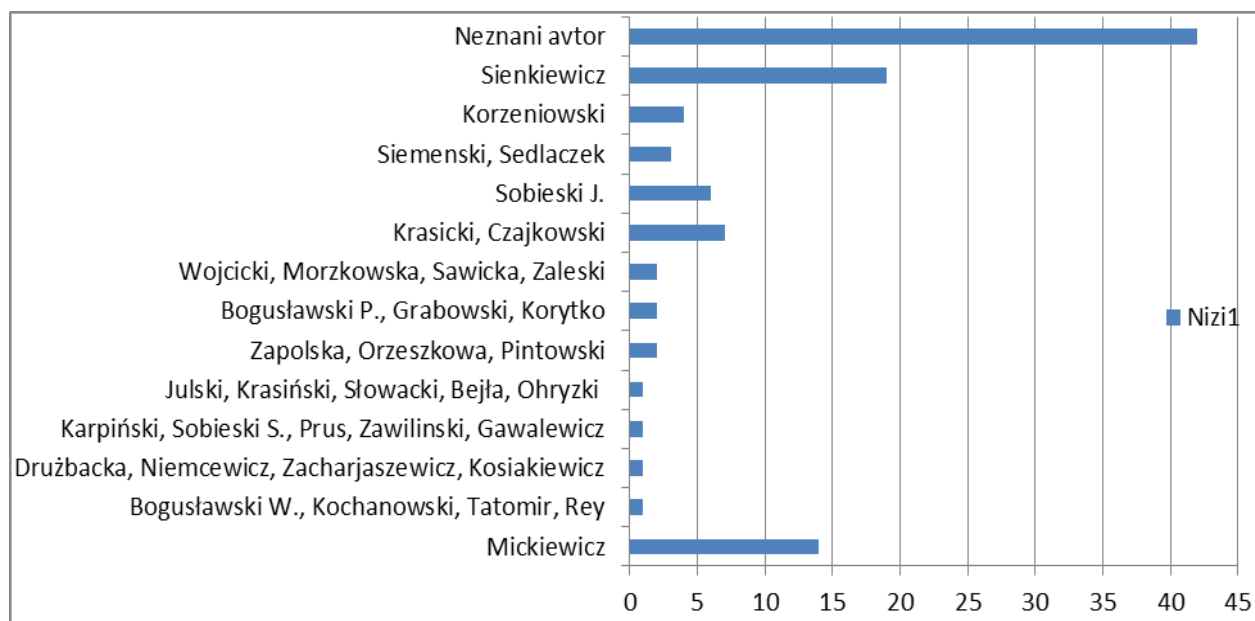
Koliko bolje bi bil storil, da bi bil tisto nezdravo vzgojo čisto objektivno naslikal, brez vsiljivega moralizovanja, ter čitatelju prepusti), da si u. pripovedovanih dogodkov sam izlušči zlati nauk : »Čuvajte se porcelanastih punčk!« Sploh je cela povest morda ravno vzpričo prononsovane tendence vse preveč tipična, pa vse premalo individualizovana.

Prevod je videti še dovolj dober, vsaj čita se še dosti gladko: vendar je tu pa tam nekaj nejasnih mest. po katerih se nam dozdeva, da prevodilec ni korenito več poljščini. To pa je pri prevodih – že večkrat smo v ocenah poudarili – .conditio sine qua non'; neizprosno zahtevamo od prelagateljev, da temeljito poznajo oba jezika, nikar da bi se šele s prevajanjem učili ali utrjevali v tistem jeziku, iz katerega prevajajo. Ta neizogibni pogoj vsakega dobrega prevoda le preradi prezirajo oni, ki prevajajo iz slovanskih jezikov. Že enkrat smo našim prelagateljem svetovali in danes zopet ponavljamo ta nujni svet, naj se ravnajo po načelu delodelja, in naj se omeji vsaki na en slovanski jezik, kateremu naj se temeljito priuči, in šele potem naj iz njega prelaga. Če pa kdo vse vprek iz češčine, poljščine, ruščine in drugih slovanskih narečij prelaga, potem je celo upravičeno, da že naprej z nekakim skepticizmom sprejmemo take prevode.

Nepotrebne se nam vidijo razlage nekaterih manj znanih besed v oklepih, n. pr. se tolmači »ironija« z »zasmehom« (str. 49.); kajti ta tolmačila bi kvečjemu utegnila rabiti silno preprostim čitateljem, taki pa tudi vse povesti sploh ne bi razumeli. Sploh pa je po naših mislih ta povest previsoka za čitateljstvo, kateremu je sicer namenjena Slovanska knjižnica.«

5.5 Pregled revijalnih prevodov

Sledi pregled t. i. revijalnih prevodov, ki so bili objavljeni v različnih revijah, časopisih, zbornikih in berilih. Ti prevodi so statistično obdelani po avtorjih, prevajalcih in mestu prevoda, v statistiko pa so vključeni tudi dodatni prevodi (tabela 3), ki jih Kocijan, Koruza in Pogačnik v bibliografskem seznamu ne omenjajo.

Grafikon 7: Prevodi poljskih avtorjev v revijalnih izdajah.

Največ revijalnih prevodov je bilo namenjenih kratkim zgodbam oziroma pripovedkam neznanih avtorjev. Teh je kar 42 oziroma 29 %. Sledijo Sienkiewicz z 19 deli, Mickiewicz s 14 ter Krasicki in Czajkowski s sedmimi prevodi. Prevodov pisem Jana Sobieskega je šest, sledijo Kraszewski s petimi prevodi, Korzeniowski s štirimi, Sedlaczek in Siemienski s tremi ter Wojcicki, Morzkowska, Sawicka, Zaleski, Bogusławski P., Grabowski, Korytko, Zapolska, Orzeszkowa, Pintowski z dvema prevodoma. Ostali avtorji imajo vsak po en prevod.

Avtor	Prevajalec	Naslov prevoda	Leto prevoda/ponatisa	Originalni naslov	Leto izida
Jarosz Bejła	Lavoslav Gorenjec	Plemenitaš stare Poljske	1872	Mammona	1841–1843

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

Bogusławski P	Freiherr von Feuchtersleben	Gesundheit	1838		
Bogusławski P	Freiherr von Feuchtersleben	Stätigkeit	1838		
Michał Czajkowski	France Cegnar	Skalozob v gradu s 7 turni	1854	Skałozub w zamku siedmiu wież	1837
Michał Czajkowski	Lavoslav Gorenjec	Rudeča suknja	1866	Kirdžali – powieść naddunajska	1839
Michał Czajkowski	Fran Štrukelj	Kozaki v Carigradu	1869	Kozaczyzna w Turcyi	1857
Michał Czajkowski	Lavoslav Gorenjec	Ovrucanije	1869	Owruczanie	1840
Michał Czajkowski	Lavoslav Gorenjec	Termolama	1870	Termołama	1841
Edward Dulski ²	Lavoslav Gorenjec	Nenadno	1870	Niespodzianka	1853
Elżbieta Drużbacka	Freiherr von Feuchtersleben	Der Frühling	1840	Opisanie czerech części roku	1750
Marian Gawalewicz	Praun	Sie hat einen Sporn	1889		
Michał	France Cegnar	Koliščina in	1859	Koliszczyzna i	1838

² V bibliografskem pregledu je pisatelj označen kot Edward Julski.

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

Grabowski		stepe		stepy	
Michał Grabowski	Lavoslav Gorenjec	Zamet v stepah	1884	Zamiec w stepach	1862
Emil Korytko	France Prešeren	Den Schönen Laibachs	1865	*V zbirki Milostki	1837
Emil Korytko	France Prešeren	Den Schönen Laibachs	1882	*V zbirki Milostki	1837
Józef Korzeniowski	Lavoslav Gorenjec	Dopisi	1870		
Józef Korzeniowski	Lavoslav Gorenjec	V vtorek i petek	1870	Wtorek i piątek	1859
Józef Korzeniowski	Lavoslav Gorenjec	Anica	1872	Beata	1860
Józef Korzeniowski	Lavoslav Gorenjec	Hvaležnost	1873		
Wincenty Kosiakiewicz	/	Das porträt	1889		
Ignacy Krasicki	Freiherr von Feuchtersleben	Trost	1838	Pociecha	
Ignacy Krasicki	Freiherr von Feuchtersleben	Eingang zu - Fabeln	1839	Wstęp do bajek	1830
Ignacy Krasicki	/	Zlog list	1855		
Ignacy Krasicki	Valentin Mandelc	Pan Podstoli	1868	Pan Podstoli	1778, 1784, 1803

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

Ignacy Krasicki	Valentin Mandelc	Pan Podstoli	1870	Pan Podstoli	1778, 1784, 1803
Ignacy Krasicki	/	Hazad	1876	Hazad	1803
Ignacy Krasicki	/	Hazad	1887	Hazad	1803
Zygmunt Krasiński	Lavoslav Gorenjec	Izkušnjavstvo	1871		
Józef Ignacy Kraszewski	J.	Otroci in cvetlice	1852	Dzieci i kwiaty	1839
Józef Ignacy Kraszewski	Lavoslav Gorenjec	Faktor	1870	Faktor	1842
Józef Ignacy Kraszewski	Lavoslav Gorenjec	Dubenske prigode	1871	Dubno w czasie Kontraktów	1842
Józef Ignacy Kraszewski	Lavoslav Gorenjec	Berači in beračice v Poljskiej	1872	Dziady i Baby	1839
Józef Ignacy Kraszewski	P. Lisijak	Knez Josip ali Godovni dan	1873	Imieniny	
Adam Mickiewicz	France Prešeren	Die Resignation	1837	Rezygnacja	1826
Adam Mickiewicz	Matija Valjavec	Farys	1856	Farys	1829
Adam Mickiewicz	Matija Valjavec	Morska tihota	1857	Cisza morska	1826

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

Adam Mickiewicz	Matija Valjavec	Stepe akermanske	1857	Stepy Akermanskie	1826
Adam Mickiewicz	Matija Valjavec	Vožnja po morji	1857	Žegluga	1826
Adam Mickiewicz	France Prešeren	Die Resignation	1865	Rezygnacja	1826
Adam Mickiewicz	Matija Valjavec	Očetova vernitev	1867	Powrót taty	1822
Adam Mickiewicz	France Prešeren	Die Resignation	1882	Rezygnacja	1826
Adam Mickiewicz	Matija Trnovec	Juzerkinja	1891		
Adam Mickiewicz	Matija Trnovec	Na preži	1891		
Adam Mickiewicz	Matija Trnovec	Vidoviči	1891		
Adam Mickiewicz	Matija Trnovec	Vrnitev otca	1891	Powrót taty	1822
Adam Mickiewicz	Fran Miklošič	Domovina	1895	Stepy Akermanskie	1826
Waleria Morzkowska	Peter Miklavec	Žalostna svatba	1894	Smutna swadźba	1885
Waleria Morzkowska	Serafina Juvanovna	Žalostna svatba	1897	Smutna swadźba	1885
Neznani avtor	/	Kakor ti drugim	1850		/

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

		meriš, tako drugi tebi			
Neznani avtor	Ivan Vinkovič	Ciganka	1851		/
Neznani avtor	/	Goslar	1851		/
Neznani avtor	/	Napitek ljubezni	1851		/
Neznani avtor	/	Maščevanje	1852		/
Neznani avtor	Valentin Janežič	Izide se po tvojej volji	1852		/
Neznani avtor	Luka Svetec	Kakor ti drugim meriš, tako drugi tebi	1852		/
Neznani avtor	Valentin Janežič	Osveta in vsmiljenje	1852		/
Neznani avtor	France Cegnar	Srečna žena	1856		/
Neznani avtor	Gregor Krek	Goslar	1858		/
Neznani avtor	Lavoslav Gorenjec	Varšavski jermenar	1863		/
Neznani avtor	Janez Parapat	Kdor ne uboga, ga tepe nadloga	1864		/
Neznani avtor	Gregor Krek	Goslar	1868		/
Neznani avtor	Fran Celestin	Ozir na Podhalane	1868		/

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

Neznani avtor	Lavoslav Gorenjec	Prava ljubezen	1868		/
Neznani avtor	Josip Podmilšak	Amerika ali povesod dobro, doma najboljše	1869		/
Neznani avtor	Josip Podmilšak	Maščevanje	1869		/
Neznani avtor	Janez Parapat	Roka previdnosti	1871		/
Neznani avtor	/	Piščalka	1871		/
Neznani avtor	/	Poslednji opomin Svatoplukov	1871		/
Neznani avtor	Luka Svetec	Sinova ljubezen	1871		/
Neznani avtor	/	Miloščina	1872		/
Neznani avtor	Josip Podmilšak	Neumni Pecival	1872		/
Neznani avtor	Janez Parapat	Verba in beka	1872		/
Neznani avtor	Janez Parapat	Moč otročje solze	1873		/
Neznani avtor	Janez Parapat	Sin zopet najden	1873		/
Neznani avtor	Alojzij Carli	Infernali	1874		/

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

Neznani avtor	Fran Celestin	Dobri pastir	1876		/
Neznani avtor	Matija M. Ziljski	Piščalka	1880		/
Neznani avtor	Fran Celestin	Dobri pastir	1887		/
Neznani avtor	Peter Miklavec	Ignacij	1889		/
Neznani avtor	Peter Miklavec	Miloščina	1895		/
Neznani avtor	Pintar	Majnikova	1896		/
Neznani avtor	Serafina Juvanovna	Milena	1897		/
Neznani avtor	Ivan Steklasa	Švrkni palica	1897		/
Neznani avtor	Tugomil	Žywila ali moč domovinske ljubezni	1898		/
Julian Ursyn Niemcewicz	Fran Jeriša	Solnce in megla	1850		
Jozafat Ohryzki	France Hubad	Slovani v Andaliziji	1878	Słowianie w Andaluzji	1861
Eliza Orzeszkowa	Peter Miklavec	Slika iz gladnih let	1896	Obrazek z lat głodowych	1866
Eliza Orzeszkowa	Peter Miklavec	Slika iz gladnih let	1896	Obrazek z lat głodowych	1866
Felicjan Pintowski	Peter Miklavec	Doma in na tujem	1899		
Wincenty Pol	Lavoslav	Obrazi iz	1878	Obrazy z życia	1869–

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

	Gorenjec	priode in života na Tatrah		i natury	1870
Bolesław Prus	Peter Miklavec	Prednja straža	1898	Placówka	1886
Mikołaj Rey	Freiherr von Feuchtersleben	Geitz und Freigebigkeit	1838	Marnotratnik a skępiec (odlomek)	1568
Józefa Sawicka	Peter Miklavec	Sovražnik	1896		
Józefa Sawicka	Peter Miklavec	Sovražnik	1896		
Edward Sedlaczek	Peter Miklavec	Iz križarskih bojev na Poljskem	1895	Z krzyżackich bojów: Powieść historyczna z XIV wieku	1884
Edward Sedlaczek	Peter Miklavec	Iz križarskih bojev na Poljskem	1896	Z krzyżackich bojów: Powieść historyczna z XIV wieku	1884
Edward Sedlaczek	Peter Miklavec	Iz križarskih bojev na Poljskem	1896	Z krzyżackich bojów: Powieść historyczna z XIV wieku	1884
Lucjan Siemieński	Fran Štrukelj	Kraljevina Poljska pa Jageloni	1869	Dzieje narodu polskiego (Wieczór XVI–XXVII)	1848
Lucjan	Fran Štrukelj	Kraljevina Poljska pa	1870	Dzieje narodu polskiego	1848

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

Siemieński		kralji iz volitve		(Wieczór XXVII–L)	
Lucjan Siemieński	Karel Štrekelj	Mlinarica	1880		
Henryk Sienkiewicz	Peter Miklavec	Iz spomeniške knjige poljskega učitelja	1883	Z pamiętnika poznańského nauczyciela	1880
Henryk Sienkiewicz	Peter Miklavec	Iz spomeniške knjige poljskega učitelja	1886	Z pamiętnika poznańského nauczyciela	1880
Henryk Sienkiewicz	Peter Miklavec	Janko muzikant	1886	Janko Muzykant	1878
Henryk Sienkiewicz	Fran Gestrin	Godec Janko	1887	Janko Muzykant	1878
Henryk Sienkiewicz	Matija Mračé	Hanija	1887	Hania	1876
Henryk Sienkiewicz	Matija Mračé	Stari sluga	1887	Stary sluga	1875
Henryk Sienkiewicz	Josip Sattler	Kako je Janez zmagal	1888	Bartek zwyčięzca	1882
Henryk Sienkiewicz	Josip Sattler	Komedija zmešnjav	1888	Komedia z pomyłek	1878
Henryk	Josip Sattler	Prižigalec	1888	Latarnik	1881

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

Sienkiewicz					
Henryk Sienkiewicz	S.	Rumeni dom	1890	Listy z podróży do Ameryki (odlomek iz poglavja Pobyt w Londynie)	1880
Henryk Sienkiewicz	Fran Gestrin	Angelj	1893	Jamioł	1882
Henryk Sienkiewicz	Peter Miklavc	Pojdimo za njim	1893	Pójdźmy za Nim!	1892
Henryk Sienkiewicz	Josip Sattler	S trebuchom za kruhom	1893	Za chlebem	1880
Henryk Sienkiewicz	S.	Ali je tebi najljubši?	1895	Czy ci najmilszy?	1901
Henryk Sienkiewicz	Lavoslav Gorenjec	Bodi blagoslovljen	1895	Bądź błogosławiona	1893
Henryk Sienkiewicz	/	Luč v temi	1895	Lux in tenebris lucet	1894
Henryk Sienkiewicz	/	Orglar iz Ponikev	1899	Organista z Ponikły	1894
Henryk Sienkiewicz	/	Pojdimo za njim	1899	Pójdźmy za Nim!	1892
Juliusz Słowacki	Robert Braune	Hugo	1892	Hugo	1830
Jan Sobieski	Ivan Navratil ³	Svojim	1865	Dyskurs	1684–

³ Avtor je v Cvetniku l. 1867 napisal tudi sestavek o poljskem znanstveniku Nikolaju Koperniku.

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

		vojščakom pred bojem s Turki		wojenny o przeszej i przyszlej kampanii	1687
Jan Sobieski	Ivan Navratil	Svojim vojščakom pred bojem s Turki	1867	Dyskurs wojenny o przeszej i przyszlej kampanii	1684– 1687
Jan Sobieski	Ivan Navratil	Svoji ženi	1868	Listy Jana III Sobieskiego do Marysieńki (Marii Kazimiery)	1683
Jan Sobieski	Ivan Navratil	Svoji ženi	1870	Listy Jana III Sobieskiego do Marysieńki (Marii Kazimiery)	1683
Jan Sobieski	Ivan Navratil	Svojim vojščakom pred bojem s Turki	1881	Dyskurs wojenny o przeszej i przyszlej kampanii	1684– 1687
Jan Sobieski	Ivan Navratil	Poročilo kralja svoji ženi o zmagi dunajski	1893	Listy Jana II Sobieskiego do Marysieńki (Marii Kazimiery)	1683

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

Stanisław Sobieski	Jožef Kržišnik	Prstana	1896	Zgubiono!	1884
Lucjan Tatomir	S. Tugomil	Gorjupa naša kupa: Obrazek iz zgodovine nadlabskih Slovanov v 10. stoletju	1895	Obrazek z dziejów apostolstwa niemieckiego u Słowian nadlabskich w X wieku	1883
Kazimierz Władysław Wójcicki	Franc Štrukelj	Narodni pevci na Poljskem in Maloruskem	1866		
Kazimierz Władysław Wójcicki	Lavoslav Gorenjec	ʻVzvišujoča ljubav	1872		
Jan Zachariaszewicz	Franc Štrukelj	Sebastjan Klonovič	1864	Sebastian Klonowicz: Obraz z ciernistego żywota wieszca	
Józef Bogdan Zaleski	Janez Bile	Sveta družina	1896	Przenajświętsza rodzina	1839
Gabriela Zapolska	/	Für ein Sternlein	1889	Za jedną gwiazdki!	
Gabriela Zapolska	/	Meine kleine	1889		

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

Roman Zawiliński	Fran Ilešič	K biografiji Emila Korytka	1899	*Slovenske pesmi kranjskega naroda avtorja Emila Korytka	1839– 1844
---------------------	-------------	----------------------------------	------	--	---------------

Tabela 2: Revijalni prevodi.

V spodnji tabeli so razvrščeni prevodi, ki jih Kocijan, Koruza in Pogačnik zaradi neznanih razlogov niso omenili v svojem bibliografskem pregledu (*Rozka Štefan: Poljska književnost*, Ljubljana, 1960, str.: 473–536), bili pa so najdeni preko različnih člankov in pregledov slovenskih časopisov. Vsi dodatni prevodi so vključeni v statistično obravnavo v grafikonih 1, 2, 3, 4, 6, 7 in 8. Poleg ostalih podatkov je v tabeli vključen tudi razdelek *mesto prevoda*, torej podatek o tem, kje je bil prevod objavljen.

Avtor	Prevajalec	Naslov prevoda	Leto prevoda/ natisa	Originalni naslov	Leto izdaje	Mesto prevoda
Wojciech Bogusławski	Martin Kuralt	3. arija iz Krakovjaki in gorjanci	ok. 1800 ⁴	Krakowiaczy i górale	1794	/
Jan Kochanowski	Fran Miklošič	Lipa	1853	Na Lipę	1584	Berilo za 5. gimnazijski razred ¹²
Franciszek Karpiński	Fran Miklošič	Bajka iz francošči-	1853	Bajka z francuskie-		Berilo za 5. gimnazijski

⁴ Natančna letnica prevoda ni znana, kajti ob prevodu nista napisana niti avtor niti letnica prevoda. Zelo verjetno pa naj bi bil prevod narejen takoj po originalni uprizoritvi, torej l. 1796. Gre pa vsekakor za nasploh prvi slovenski prevod iz poljščine.

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

		ne (Mladi knez in slavič)		go		razred
Michał Czajkowski	Lavoslav Gorenjec	Kirdžali	1865	Kirdžali	1839	Slovenski glasnik
Michał Czajkowski	Lavoslav Gorenjec	Dobrudža	1877	Dobrudža	1872	Slovenec
Felicjan Pintowski	Peter Miklavec	Doma in na tujem	1898			Domovina
Józef Bohdan Zaleski	Janez Bile	Sveta družina	1887	Przenajświęt sza rodzina	1839	Zgodnja danica
Henryk Sienkiewicz	P.	Janko muzikant	1893	Janko Muzykant	1878	Slovenec
Adam Mickiewicz	Fran Miklošič	Domovina	1895	Stepy Akermanskie	1826	Ljubljanski zvon ⁵
/	Fran Miklošič	Nekoliko polskih pregovorov	1853	/	/	Berilo za 5. gimnazijski razred

Tabela 3: Dodatni revijalni prevodi.

Prevodi v revijah so bili predvsem prevodi pesmi (*Die Resignation, Goslar, Solnce in megla ...*), ali pa so bili to prevodi povesti in pripovedk, ki so izhajali v obliki podlistkov (*Dobri pastir, Dopisi ...*). V zbornikih in berilih so se pogosto znašli prevodi pisem (npr. pisma Jana Sobieskega) prinašali pa so tudi poljske pregovore in sestavke o pomembnih osebnostih iz poljske zgodovine (Nikolaj Kopernik, kralj Mieszko I.). Prevajali pa niso zgolj del znanih

⁵ Sonet je v celoti objavljen kot del novice o Mikošičevem prevodu.

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

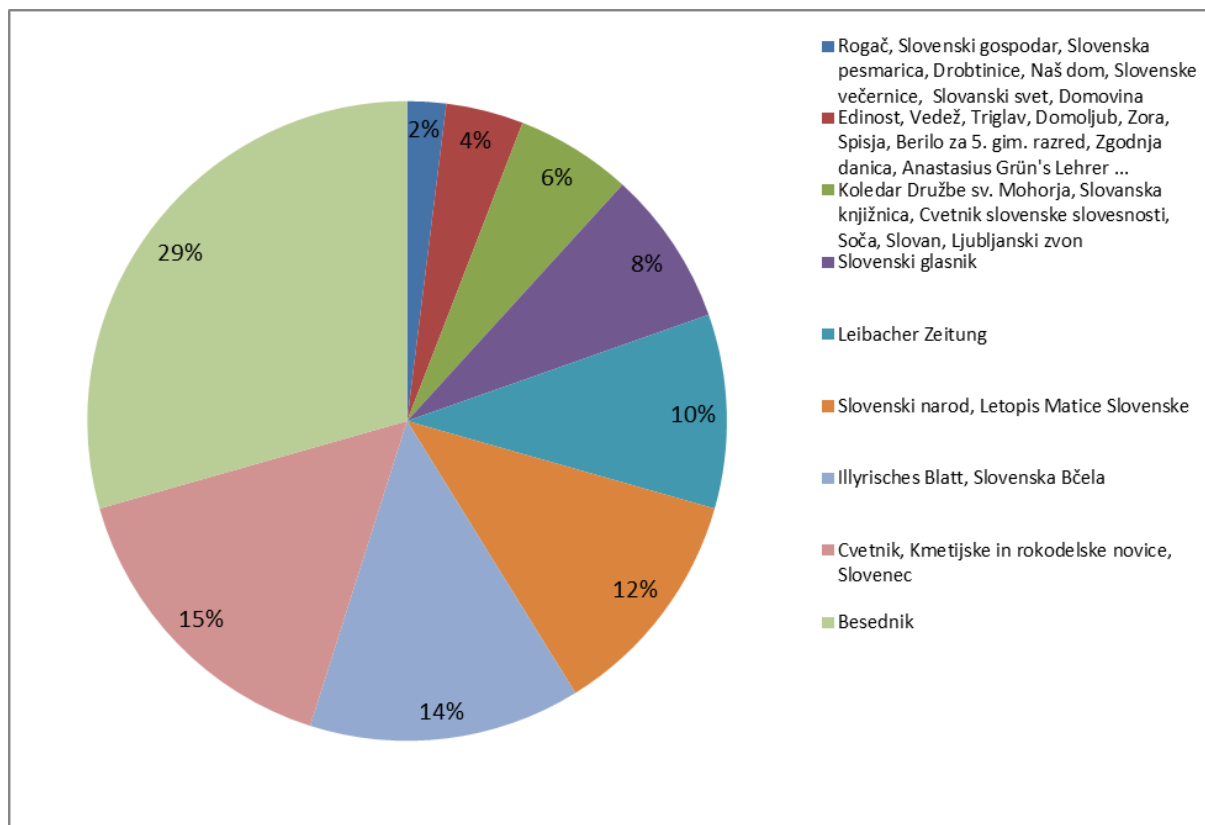
poljskih avtorjev, kot sta Sienkiewicz in Kraszewski, pač pa tudi dela manj znanih literatov, kot je na primer Bogusławski P.

Za revijalne prevode so značilni ponatisi že objavljenih prevodov v isti ali drugi reviji, lahko pa se je tudi prevod istega leta pojavil v dveh različnih publikacijah.

V ponatisih so bili izdani naslednji prevodi:

- Sobieski, *Svojim vojščakom pred bojem s Turki* (Cvetnik 1865, 1867, 1881)
- Mickiewicz, *Die Reznation (Illyrisches Blatt 1837, Triglav 1865, Anastasius Grün's Lehrer und Freund, der slovenische Dichter France Prešeren als deutscher Poet 1882)*
- Korytko, *Den Schönen Laibachs* (Triglav 1865, Anastasius Grün's Lehrer und Freund, der slovenische Dichter France Prešeren als deutscher Poet 1882)
- Krasicki, *Pan Podstoli* (Cvetnik slovenske slovesnosti 1868, Cvetnik 1870)
- Krasicki, *Hazard* (Cvetnik 1876, 1887)
- Goslar (Kmetijske in rokodelske novice 1858, Cvetnik slovenske slovesnosti 1868)
- *Dobri pastir* (Cvetnik 1876, 1887)
- Sienkiewicz, *Iz spomeniške knjige poljskega učitelja* (Slovenec 1883, Spisja 1886)
- Sobieski, *Svoji ženi* (Cvetnik slovenske slovesnosti 1868, Cvetnik 1870)
- Zaleski, *Sveta družina* (Zgodnja danica 1887, Drobtinice 1896)
- Pintowski, *Doma in na tujem* (Domovina 1898, Naš dom 1899)
- Czajkowski, *Kirdžali/Rudeča suknja* (Slovenski glasnik 1865, 1866)
- Sedlaczek, *Iz križarskih bojev na Poljskem* (Koledar za Goriško župnijo 1895, Dve povesti, Venec slovanskih povesti 1896)
- Sawicka, *Sovražnik* (Koledar za Goriško župnijo, Venec slovanskih povesti 1896)
- Orzeszkowa, *Slika iz gladnih let* (Soča, Venec slovanskih povesti 1896)
- Mickiewicz, *Domovina* (Ljubljanski zvon 1895)

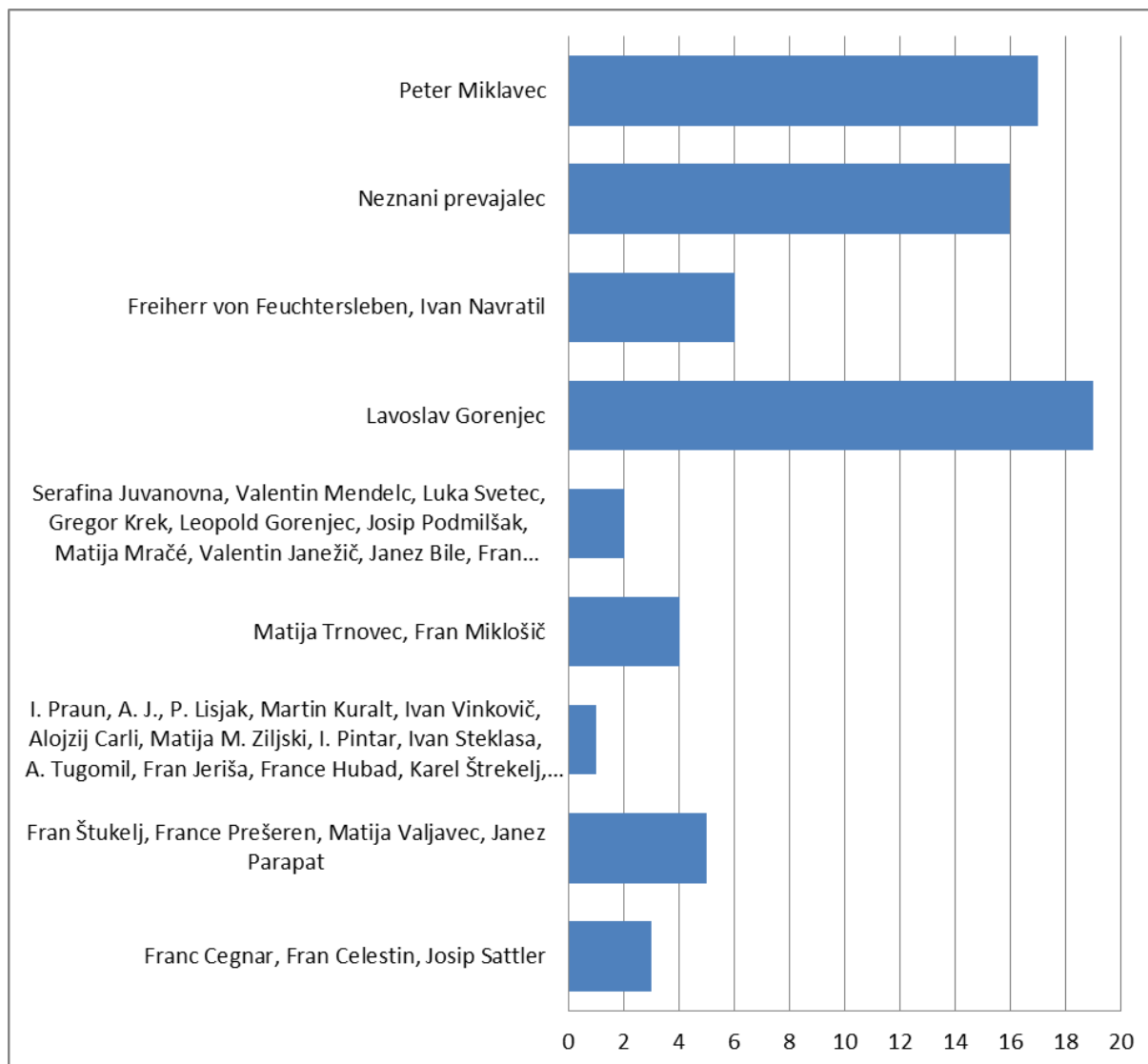
Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

Grafikon 8: Delež prevodov po revijah.

Največji delež prevodov je bil v reviji *Besednik* s 15 prevodi, oziroma z 29-% deležem vseh revijalnih prevodov. Sledijo *Cvetnik*, *Slovenec* ter *Kmetijske in rokodelske novice* z osmimi prevodi, nato *Illyrisches Blatt* in *Slovenska Bčela* s prevodom manj. *Slovenski narod* ter *Letopis Matice Slovenske* so doprinesli vsak po šest prevodov, pet prevodov je prispeval *Laibacher Zeitung*, prevod manj pa *Slovenski glasnik*. *Koledar Družbe sv. Mohorja*, *Slovenska knjižnica*, *Cvetnik slovenske slovesnosti*, *Soča*, *Slovan* in *Ljubljanski zvon* so prispevali tri prevode, dva prevoda *Edinost*, *Vedež*, *Triglav*, *Domoljub*, *Zora*, *Spisja*, *Berilo za 5. gimnazijski razred*, *Anastasius Grün's Lehrer und Freund*, *der slovenische Dichter France Prešeren als deutscher Poet* ter *Zgodnja danica*. En sam prevod (2 %) je bil v revijah *Rogač*, *Slovenski gospodar*, *Slovenska pesmarica*, *Drobtinice*, *Naš dom*, *Slovenske večernice*, *Domovina* in *Slovanski svet*.

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

Grafikon 9: Število revijalnih prevodov po prevajalcih.

Največji delež revijalnih prevodov je prispeval Lavoslav Gorenjec (tudi z imenom L. G. Podgoričan), ki je prispeval kar 19 prevodov oziroma 34-% delež vseh revijalnih prevodov, sledil mu je Peter Miklavec s 17 prevodi. 16 prevodom ne moremo določiti prevajalca.. Sledita Freiherr von Feuchtersleben in Ivan Navratil, vsak s šestimi prevodi. Prevod manj so doprinesli Fran Štukelj, France Prešeren, Matija Valjavec in Janez Parapat. Sledijo Matija Trnovec, Fran Miklošič (štirje prevodi), Franc Cegnar, Fran Celestin, Josip Sattler (trije prevodi), Serafina Juvanovna, Valentin Mendelc, Luka Svetec, Gregor Krek, Josip Podmilšak, Matija Mračé, Valentin Janežič in Janez Bile z dvema prevodoma. Ostali prevajalci so prispevali vsak po en prevod, oz. 2 % revijalnih prevodov

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

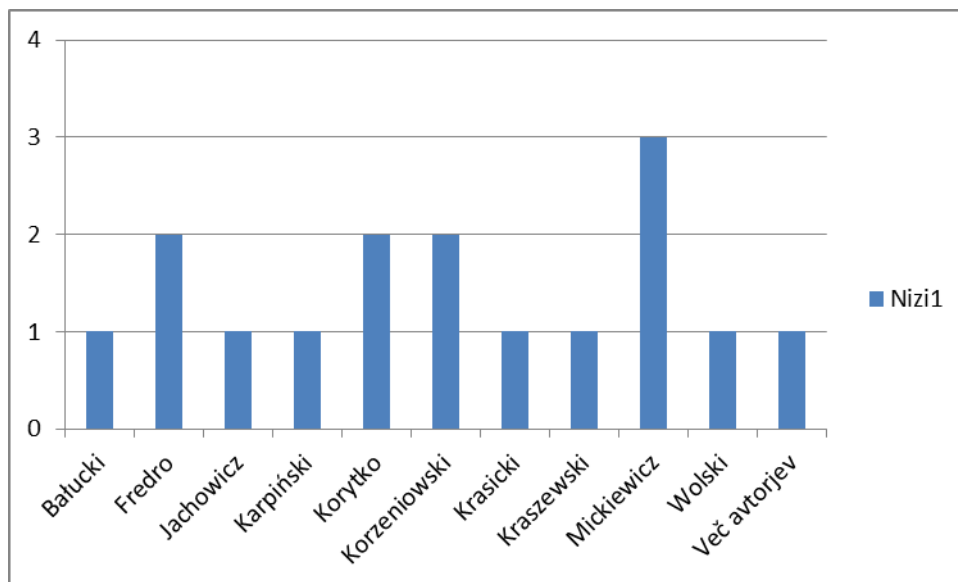
Tisk se je razmahnil po letu 1848, novinarstvo pa je predstavljalo enega osrednjih stebrov slovenske nacionalno-jezikovne emancipacije. Revije, zborniki in časniki so bili v 19. stoletju tudi glavni posrednik izvirne in prevodne literature. Ta se je pojavljala predvsem v podlistkih. Ivan Lapajne (1937) je med letoma 1868 in 1895 žanrsko analiziral 6968 časopisnih podlistkov in med drugim navedel:

- izvirna slovenska proza: 1832 podlistkov,
- kulturna in jezikovna razmišljanja: 1266,
- potopisi (večinoma z bližnjih ozemelj): 406,
- politične polemike: 400,
- zunanja pisma (Rusija, Češka): 446,
- prevodi iz ruščine: 972,
- prevodi iz češčine: 627,
- prevodi iz srbohrvaščine: 360,
- prevodi iz francoščine: 277,
- prevodi iz angleščine: 256,
- prevodi iz nemščine: 35,
- prevodi iz poljščine: 22.

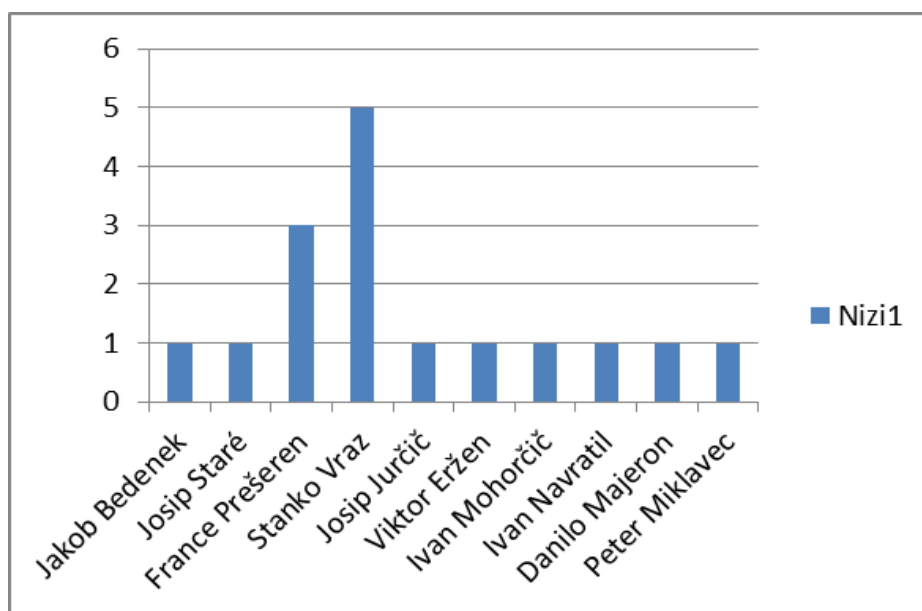
Z razmahom tiska je bil tako omogočen razvoj pripovedne proze, ta pa je prvič lahko prišla do slehernega bralca. (Dović 2006)

5.6 Pregled rokopisnih prevodov

Nekaj prevodov je ostalo v rokopisih. Gre predvsem za poskuse prevodov, začetne prevode Stanka Vraza ali pa za prevode, ki so bili narejeni za gledališke uprizoritve, niso pa bili izdani v tiskani obliki.

Grafikon 10: Število rokopisnih prevodov.

Grafikon 11: Število rokopisnih prevodov po prevajalcih.

V rokopisu so ostali po trije prevodi Mickiewicza, dva Prešernova prevoda pesmi Emila Korytko in prevodi Fredra ter Korzeniowskega in po en prevod preostalih avtorjev. Največ

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

prevodov je prispeval Stanko Vraz. Njegovih je pet prevodov oziroma 31-% delež vseh rokopisnih prevodov. Sledi France Prešeren s tremi prevodi in ostali prevajalci z enim prevodom.

Avtor	Prevajalec	Naslov prevoda	Leto prevoda	Izvirni naslov	Leto izida
Michał Bałucki	Jakob Bedenek ⁶	Gosi in goske	1888	Gęsi i gąski	1887
Aleksander Fredro	Josip Jurčič	Razprtija in trma	1870	Zrządność i przekora	1819
Jan Aleksander Fredro	Viktor Eržen	Jedina hči	1874	Posażna jedynaczka	
Stanisław Jachowicz	Stanko Vraz	Metulj in gosenica	1835	Motyl i gąsienica	
Franciszek Karpiński	Stanko Vraz	Pomlad	1834		
Emil Korytko	France Prešeren	Den schonen Laibachs	1837	*iz zbirke Milostki	1837
Emil Korytko	France Prešeren	Du spieltest ...	1837	*iz zbirke Milostki	1837
Józef Korzeniowski	Ivan Mohorčič	Ob žetvi	1872	Okrężne	1848
Józef Korzeniowski ⁷	Josip Staré	Narprej mati	1868	Panna Mężatka	1845

⁶ Prevajalec je prevajal iz češkega prevoda.

⁷ V bibliografskem pregledu je kot avtor napačno naveden Aleksander Fredro.

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

Ignacy Krasicki	Ivan Navratil	Pan Podostoli	1862	Pan Podostoli	1778
Józef Ignacy Kraszewski	Danilo Majeron	Morituri	1881	Morituri	1874–1875
Adam Mickiewicz	Stanko Vraz	Molitva romara polskega	1834	Modlitwa pielgrzyma	1832
Adam Mickiewicz	Stanko Vraz	Vrnitev očetova	1834	Powrót taty	1822
Adam Mickiewicz	France Prešeren	O! Volkslied	1838	*odlomek Kondrada Wallenroda (Pieśń Wajdeloty)	1828
Več avtorjev	Stanko Vraz	Krakovjaki (48 krakovjakov)	1834	Pieśni polskie i ruskie ludu galicyjskiego	1833
Włodzimierz Wolski	Peter Miklavec	Halka. Libreto	1897	Halka	Ni bila izdana

Tabela 4: Rokopisni prevodi.

V rokopisu so tako ostala neobjavljena dramska besedila Fredra, Korzeniowskega in Bałuckega, prav tako pa tudi libreto Halka. Vsa ta besedila so bila prevedena za uprizoritve Dramatičnega društva v Ljubljani. Prevod Josipa Jurčiča iz leta 1864 je nedokončan koncept. Ker je bil Jurčič pristaš domačega, izvirnega slovstva, je zelo redko prevajal. Fredrova veseloigra je bila verjetno namenjena uprizoritvi ali pa celo tisku. Pravi povod za prevod ni znan, naj pa ne bi šlo za Jurčičevo sodelovanje z Dramatičnim društvom, saj je to prvič uprizorilo delo poljskega dramatika šele leta 1869, in sicer po naključju ravno Fredra. (Jurčič 1960: 332–333)

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

Poleg dramskih tekstov so bili v rokopisu tudi začetni Vrazovi prevodi, nastali v duhu panslavizma, namenjeni zborniku *Cvetlice iz verta vsakega izobraženca*, ki pa ni izšel. Gre predvsem za ljudske in umetne pesmi, ki se zgledujejo po ljudskih ter Mickiewiczovi pesmi.

Prešernovi prevodi niso bili zgolj posledica prijateljstva z Emilom Korytkom. Že objavljen prevod Mickiewiczovega soneta *Rezygnacja* je vsebinsko blizu njegovi ljubezenski poeziji, ki jo je izpovedal v pesmih *Ribič* in *Prosto srce*. Gre za čustveno utrujenost in praznino, ki se znajde med vzvišeno in čutno ljubeznijo. Pod prevodom je pripis: »Mickiewicz dichtet seine Sonette im dreizehnsilbigen Versmaße.« V slovenskem prevodu se to glasi: »Mickiewicz pesni svoje sonete v trinajstzložnih verzih.« (prevod M. Šolar) Prešeren se je držal originala, in sicer tako vsebinsko kot tudi oblikovno, saj je ohranil trinajstložni stih.

Rokopisni prevod *O! Volkslied* je bil namenjen za moto Korytkove zbirke *Slovenske pesmi krajnskiga naroda*, vendar ga je cenzura črtala zaradi politične ideje. Gre za odlomek Vajdelotove pesmi iz IV. speva *Konrada Wallenroda*, ki govori o moči ljudske pesmi, ki daje moč narodu. Pod prevodom je pripis: »Übersetzung aus dem Polonisher des Mickiewicz Wallenrod.« Slovenski prevod: »Odlomek je iz poljščine, iz Mickiewiczovega Wallenroda.« (prevod M. Šolar)

V rokopisu sta ostala tudi prevoda Korytkovih ljubezenskih pesmi. Gre za pesmi iz zbirke *Milostki*, in sicer za odo Ljubljankam *Den schönen Laibachs* in sonet *Du spieltest*. Pod prvo je pripis: »Dieses Gedicht ist im polonischen originale in einer kleinen handschriftlichen Sammlung »Milostki« enthalten, die Korytko 1837 hier in Laibach schrieb. Die Übersetzung rührt wie oben bemerkt, von sienen Dichterfreund France Prešeren. Die Benützung vorstehender in doppelter Beziehung interessanten übertagung danken wir der Freundlichkeit des Besitzers, des Hrn. Bibliothekars Miha Kastelic.« Slovenski prevod: »Ta pesem je v poljskem originalu zbrana v majhni, na roke napisani zbirki »Milostki«, ki jo je Korytko napisal tukaj v Ljubljani leta 1837. Prevod je, kot zgoraj omenjeno, od njegovega pesniškega prijatelja Franceta Prešerna. Za uporabo se zahvaljujema prijateljstvu lastnika, gospoda knjižničarja Miha Kastelica, s katerim sva oba v prijateljskem odnosu in smo si v medsebojno pomoč.« (prevod M. Šolar) Sonet *Du spieltest* ima pred prevodom posvetilo: »An d. G. I. W«, kar po Kidriču pomeni »An die Gräfin I. Welsperg«. (Prešeren 1966: 307–308; Paternu 1994: 193–194)

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

V rokopisu sta ostala tudi dva prevoda romanov. Prvi je Navratilov prevod Krasickega, *Pan Podostoli*, drugi pa Majeronov prevod *Morituri* Kraszewskega. Slednji je ostal zgolj v rokopisu, *Pan Podostoli* pa je, sicer v prevodu Valentina Mandelca, izšel dvakrat v revijalnem prevodu.

6. Vloga prevodov

Miran Hladnik v članku *Kako smo prevajali zgodovinski roman* pravi, da je bil v 19. stoletju slovenski bralec praviloma dvojezičen in da je njegov odnos do tujih književnosti prvenstveno določalo prizadevanje za kulturno emancipacijo v razmerju do rivalske nemške literature: prevajanje je bila programirana dejavnost v projektu nacionalnega konstituiranja slovenstva in prevod orožje v slovensko-nemški literarni tekmi. Identificiral je štiri pogoje, ki so določali prevodno politiko Slovencev:

1. privilegiranje izvirne leposlovne produkcije;
2. prevajalo se je le za poljudnega bralca (to je za mladino in kmetstvo), ki je bil enojezičen, ne pa za dvojezičnega meščana;
3. če se je že prevajalo za izobražence, se je le iz slovanskih ali oddaljenih literatur, ne pa iz rivalske nemščine;
4. žanri, ki so bili dojeti kot izrecno slovenski, se niso prevajali. (Hladnik 1996)

Skozi analizo poljskih prevodov sem prišla do spoznanja, da lahko prevode največkrat razdelim na dve veliki žanrski skupini, in sicer na zgodovinski roman ter kmečko povest oziroma ljudsko slovstvo. Obema je skupna ideja narodnega prebujanja ter Slovanov kot en narod.

6.1 Zgodovinski roman

Slovenci so bili narod, ki se identificira in potrjuje z drugimi Slovani, predvsem s Čehi in Poljaki kot Slovani z bogato zgodovino, zato ni nič čudnega, da so bili prevodi Sienkiewiczzeve *Trilogije* ali kozaških povesti Czajkowskega tako zelo dobro sprejeti in so bili skorajda takoj po izidu originala evforično prevajani, sami avtorji pa so postajali priljubljeni in spremljani tudi prek slovenskih časnikov¹³.

Pogačnik v *Zgodovini slovenskega slovstva III* pravi, da je s slovanofilsko usmeritvijo prišlo tudi zanimanje Slovencev za druge slovanske narode, ukvarjanje s preteklostjo lastnega naroda in slovanstva pa je pomenilo iskanje in odkrivanje substance narodnega bivanja. (Pogačnik 1969: 95) Tudi periodični tisk je raje posegel po literaturi slovanskega juga in severa kakor po nemški. Fran Govekar v *Ljubljanskem zvonu* leta 1896 na primer piše: »G. Podravski in z njim vred vsi prevodilci umotvorov iz drugih slovanskih jezikov naj pomislijo,

da njih prevodov ne čitajo zgolj temeljiti poznavalci odnošajev drugih slovanskih plemen – ti so med nami silno redko sejani – nego da imajo njih prevodi šele namen, da odvrnejo naše ljudi, zlasti naš ženski spol, od čitanja nemških in laških knjig ter jih napotijo do prebiranja slovanskih umotvorov in do spoznavanja slovanskih reči. Ta vzvišeni smoter si je postavila, mislim, tudi »Slovanska knjižnica.« (Fran Govekar, *Slovanska knjižnica*, Ljubljanski zvon 1896, št. 3, 189).

Poleg Sienkiewiczzevega romana *Z ognjem in mečem*, ki je začel evforično prevajanje *Trilogije*, ki se je nadaljevala še globoko v 20. stoletje, in kozaških ter turških povesti izpod peresa Czajkowskega smo Slovenci dobili tudi kar nekaj drugih del, ki so prinašala bogato poljsko zgodovino. Mednje sodijo zgodovinska povest iz križarskih bojev od Sedlaczka, Tatomirjeve podobe iz zgodovine Slovanov v 10. stoletju, pisma Jana Sobieskega, znamenitega kralja, ki je leta 1683 na Dunaju dosegel zmago nad Turki, zelo obširni pa sta bili tudi zgodovinski pripovedi Siemeńskega o poljskih kraljih.

Slovenci sicer nismo imeli tako bogate zgodovine, smo se pa kot Slovani identificirali z ostalimi »brati Slovani«, torej s Poljaki in Čehi, ki so imeli mogočno preteklost, a so prav tako kot mi izgubili svojo suverenost. S tako bogato zgodovino in z osebnostmi, kot so jih prinašali prevodi, smo bili Slovenci deležni potrdila o mogočnosti Slovanov kot naroda z izjemno zgodovino, naroda, ki je že marsikaj prestal in ki ga ni mogla zatreti niti mogočna Avstrija.

6.2 Kmečka povest in ljudsko slovstvo

Literarni nazor, ki je bil prisoten sredi 19. stoletja, se odraža tudi v Levstikovem *Popotovanju od Litije do Čateža* (1858). Čeprav se Levstik v svojem nazoru bolj nagiba k izvirnemu besedilu, lahko njegove nazore prenesemo tudi v prevodno literaturo. Med drugim omenja potrebo po slovenskem gledališču, ki naj bi uprizarjalo veseloigre in burke iz kmečkega življenja, poleg tega pa opozarja na dve odprti poti, po kateri naj bi šel razvoj slovenskega romana – ena pobožno narodna, kakor je pisan Svetin⁸, druga pa po zgledu *Župnika Wakefieldskega*. Pravi, da je čas, da se iz ljudstva začne zajemati bolj, kakor se je do tedaj, saj je v narodu snovi več kot dovolj, od rokovnjačev, desetih bratov do Turkov in janičarjev. S temi njegovimi teorijami bi lahko označili tudi motive za prevajanje tematsko podobnih besedil iz poljščine, pa naj gre za Fredrove komedije, Sienkiewiczzeve povesti ali ljudske

⁸ Glavna oseba Ciglerjeve povesti *Sreča v nesreči* ali *Popisovanje čudne zgodbe dveh dvojčkov* (1836).

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

pripovedke neznanih avtorjev. Pogačnik (1969) pravi, da se je v 19. stoletju folklorno-romantična smer slovenske pripovedne proze tematsko naslanjala na dva kompleksa; prvi na tradicionalno ustno izročilo, drugi pa na vukovsko-kačićevsko srbohrvaško tradicijo. Vdor domišljije, ki jo Slodnjak označuje kot »slavizirajočo«, pomeni novo stopnjo folklorno-romantične proze, svoje izhodišče pa ima v panslavističnem zanosu. (Pogačnik 1969: 87–88)

Slodnjak tako omenja dve smeri, folklorizirajočo in slavizirajočo. Prva je temeljila na posnemanju narodnega pripovedništva in novem obravnavanju starih ljudskih motivov ter prikazovanju modernih motivov v slogu ljudske umetnosti. Folklorizirajoča smer je v tem iskala, dokazovala in utrjevala neizpodbitne znake slovenske narodne individualnosti. Slavizirajoča smer se je začela uveljavljati v 50. letih kot posledica porevolucijskega časa. Izvirala je iz novoilirskega ali vseslovanskega razpoloženja dijaške in visokošolske mladine kot izraz njihovih največjih političnih pričakovanj in zahtev. Bralcem je odpirala in prikazovala svet Slovanov, teme so bile vzete iz življenja Slovanov, še raje pa iz njihove bogate zgodovine. Zgled sta jim bili hrvaška in češka povest, poljske in ruske pa tedaj še niso poznali. Tudi jezik je bil poseben, še najbolj podoben ilirščini oziroma hipotetičnemu vseslovanskemu knjižnemu jeziku, ki pa je izginil iz slovenskega tiska, ko ga je Bleiweis označil za »lunin jezik«. V prvih letih po revoluciji so se njeni avtorji spremenili v pisatelje folklorizirajoče smeri. (Slodnjak 1968b: 152–153)

Zanimanje Slovencev za ljudsko slovstvo nakazuje ogromno število prevedenih ljudskih pripovedk (v tem diplomskem delu so označene kot besedila neznanih avtorjev), bodisi neposredno iz poljščine bodisi prirejenih po poljskem izročilu. Teh del je bilo tudi skupno največ v revijalnih prevodih, sledile pa so jim novele Henryka Sienkiewicza, ki so bile tematsko blizu kmečki in ljudski povesti. Pripovedi so bile lahko namenjene temu, da so bralca naučile neke moralne, običajno krščanske zakonitosti, neke modrosti (npr. *Kakor ti drugim meriš, tako oni tebi*), lahko pa so preko zgodbe pokazale, da se vrednote, kot so poštenost, dobrosrčnost in zaupanje v božjo milost izplačajo (npr. *Sin zopet najden*). Nekatere so prinašale zgodbe iz socialno težkih domačih razmer, zaradi katerih je junak odšel v tujino. Mednje sodijo tudi na primer *Amerika ali povsod lepo, doma najboljše*, *Slika iz gladnih let* Elize Orzeszkowe ter Sienkiewiczzeva *Za chlebem* (prevedena kot *Srečelovec*, *Za kruhom* in *S trebuchom za kruhom*). Sienkiewiczzeve novele, kot so na primer *Janko Muzykant* in *Z pamiętnika poznańskiego nauczyciela*, pa so prinesle podobe iz vsakdanjega življenja Poljaka v ruskem in pruskem delu Poljske.

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

Ljudsko tradicijo odražajo dela, kot so *Obrazi iz prirode in života na Tatrah* Wincentyja Pola in *Narodni pevci na Poljskem in Maloruskem* Kazimierza Wójcickega, ki prinašajo tradicionalno podobo Poljaka. Zanimanje za ljudsko izročilo Poljakov se je nadaljevalo tudi v 20. stoletju, ko smo dobili prevode modernih mladopoljskih avtorjev, kot so na primer Tetmajerjeve pesmi in črtice o življenju na Tatrah.

S prevodi poljske kmečke povesti in ljudskega slovstva smo se Slovenci odmaknili od nemške žanrske literature ter se posvetili raziskovanju Slovanov in njihovega izročila. Kot je bilo že omenjeno, smo se začeli prebujati kot narod in se identificirati kot Slovenci in Slovani. Za narodno identiteto je bila potrebna ne samo bogata zgodovina, pač pa tudi bogata ljudska in folklorna tradicija, ki je bila zgrajena na klenem in trdem temelju kmečke domačije, ki je zrasla tudi iz tradicije slovanskih plemen. Ta tradicija je podobna tako pri Slovencih (in njihovi izvorni kmečki povesti) kot pri Poljaki, kar smo lahko vzeli kot še eno veliko skupno točko, ki nas veže skupaj kot velik bratski narod.

7. Zaključek

Zanimanje Slovencev za Poljsko, Poljake in njihovo kulturo se je v 19. stoletju pravzaprav šele dobro začelo. S prihodom političnih emigrantov iz okupirane Poljske smo Slovenci prek različnih izobražencev in kulturnikov prejeli prve prevode in vzpostavili prve prave kulturne stike. Z razvojem gledališča, ki se je zgledoval po češkem gledališču, smo prišli tudi do uprizoritev prvih poljskih dramskih del, predvsem Fredrovih komedij. Največji porast prevodov in novic iz Poljske pa je posledica razmaha tiska, različnih časopisov in revij v 40. letih 19. stoletja, ki so literaturo prinesli tudi do preprostega bralca. Zato ne čudi, da je največ prevodov iz poljščine pravzaprav prevodov preprostih in poučnih pripovedk neznanih avtorjev, prav tako pa je slovenski bralec rad posegel po priljubljenih delih Henryka Sienkiewicza in Michała Czajkowskega, predvsem po junaških zgodbah iz bogate zgodovine Poljakov. S tako bogato zgodovino in osebnostmi, kot so jo prinašali prevodi, smo se Slovenci identificirali kot Slovani, narod z izjemno zgodovino. Zanimanje za zgodovino Poljakov se je z novimi prevodi Sienkiewiczzeve *Trilogije* nadaljevalo tudi globoko v 20. stoletje. S prevodi poljske kmečke povesti in ljudskega slovstva pa smo se Slovenci odmaknili od nemške žanrske literature ter se posvetili raziskovanju Slovanov in njihovega izročila. Za narodno identiteto pa je bila potrebna ne samo bogata zgodovina pač pa tudi bogata ljudska in folklorna tradicija. Tudi zanimanje za ljudsko izročilo Poljakov se je nadaljevalo v 20. stoletju, ko smo dobili prevode modernih mladopoljskih avtorjev, ki so se vračali nazaj k ljudski literaturi.

Kakšno podobo smo torej dobili o Poljski? Novice iz Poljske so prinašale predvsem slike Poljakov kot okupiranega naroda, ki ga hočeta velika Avstrija in Rusija na vso silo zatreti. Vendar pa se Poljaki aktivno borijo proti diskriminaciji svojega jezika in kulture bodisi s prostovoljnimi prispevki za poljske šole ali spomenike bodisi z vstajami in demonstracijami proti politični oblasti. Vsa ta borba pa je skrita tudi v njihovi literaturi, bogatem opusu srednjeveških, renesančnih in romantičnih pesnikov, predvsem pa se skriva v zgodovinskih delih, ki opisujejo nekdanje boje in zmage Poljakov, njihove najslavnejše kralje in junake, ki so jih popeljali v svobodo. Poljaki se kot narod z tako zgodovino ni in ne bo podredil, zato nas niti ne čudi besedilo njihove himne: »Co nam obca przemoc wzięła, szabłą odbierzemy«⁹

⁹ Kar nam je tuja premoč vzela, bomo s sabljo zahtevali nazaj.

8. Povzetek

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih 19. stoletja

Pričujoče delo se ukvarja s slovenskimi prevodi iz poljščine v 19. stoletju. Na začetku je predstavljeno družbeno-zgodovinsko ozadje obeh narodov ter njuni kulturni odnosi, ki so se vzpostavljali s pomočjo gledališča, časopisov ter ne nazadnje prevodov. Delo predstavi nekaj pomembnih osebnosti in časopisov, ki so največ naredili za promocijo poljske literature in kulture ter njihovo prepoznavnost med slovenskimi bralci. Osrednji, empirični del diplomskega dela predstavlja prevodno situacijo prvih slovenskih prevodov iz poljščine. Ti so razdeljeni v tri velike skupine, in sicer knjižni, revijalni in rokopisni. V grafikonih so predstavljeni prevodi po zvrsteh, prevajalcih in avtorjih, revijalni pa tudi po revijah in zbornikih, v katerih so bili objavljeni. Skozi analizo prevodov se je pokazalo predvsem zanimanje za zgodovinske romane in povesti, ki povečujejo bogato zgodovino Slovanov, prav tako pa tudi trivialno literaturo v stilu kmečke povesti, ki je prinašala slovansko ljudsko izročilo. Z obema žanroma smo se Slovenci identificirali kot Slovani, narod z bogato zgodovino in tradicijo.

KLJUČNE BESEDE: prevodi iz poljščine, prevajalec, slovanstvo, slovensko-poljski odnosi, zgodovinski roman, kmečka povest

Obraz polskiej literatury w słoweńskich przekładach XIX wieku

Przedmiotem niniejszej pracy są słoweńskie przekłady z polskiej literatury XIX wieku. Na początku zostały przedstawione historyczno-społeczne tło obu narodów i ich kulturowe stosunki, wynikające z teatru, gazet i przekładów. Praca przedstawia kilka najwybitniejszych osób i gazet, które miały największy wpływ na reklamę polskiej literatury i kultury oraz ich rozpoznawalność przez słoweńskich czytelników. Środkowa, empiryczna część pracy, to pierwsze słoweńskie przekłady z języka polskiego. Są one podzielone na trzy wielkie grupy: przekłady w książkach, przekłady w gazetach i przekłady w rękopisach. W wykresach przedstawiono przekłady podzielone ze względu na gatunki, tłumacza i autora, przekłady w gazetach także ze względu na gazety i kodeksy, w których zostały opublikowane. Analiza przekładów wskazuje zainteresowanie przede wszystkim powieścią historyczną i powiastką, które wysławiają bogatą historię Słowian, literaturą trywialną jak na przykład powiastka wiejska, która komunikuje słowiański przekaz ludowy.

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

Słoweńcy dzięki tym dwóm gatunkom, mogą zostać zidentyfikowani jako Słowianie, naród o bogatej historii i tradycji.

SŁOWA KLUCZE: przekłady z języka polskiego, tłumacz, słowiańskość, słoweńsko-polski stosunki, powieść historyczna, powiastka wiejska

9. Viri in literatura

1. Besednik. *ENCIKLOPEDIJA Slovenije*, 1. zvezek. Gl. ur. Marjan Javornik. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1987. 252–253
2. Dom in svet. *ENCIKLOPEDIJA Slovenije*, 1. zvezek. Gl. ur. Marjan Javornik. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1987. 307–308
3. Ljubljanski zvon. *ENCIKLOPEDIJA Slovenije*, 6. zvezek. Gl. ur. Marjan Javornik. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1992. 261–262
4. Poljsko-slovenski odnosi. *ENCIKLOPEDIJA Slovenije*, 9. zvezek. Gl. ur. Marjan Javornik. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1995. 111–112
5. Slovan. *ENCIKLOPEDIJA Slovenije*, 11. Zvezek. Gl. ur. Marjan Javornik. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1997. 152–153
6. Slovanski svet. *ENCIKLOPEDIJA Slovenije*, 11. Zvezek. Gl. ur. Marjan Javornik. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1997. 156
7. Marjan Dolgan (ur.), *Slovenski literarni programi in manifesti*, Ljubljana: Mladinska knjiga, 1990.
8. Marijan Dović, Literatura in mediji v Jurčičevem času. *Slavistična revija*, 2006.
9. Fredo Gestrin, Vasilij Melik, *Slovenska zgodovina od konca 18. stoletja do 1918*. Ljubljana: DZS, 1966.
10. A. Gieysztor, S. Kieniewicz, E. Rostworowski, J. Tazbir, H. Wereszycki, *Zgodovina Poljske*. Ljubljana: DZS, 1982.
11. Joža Glonar, Dr. Karel Štrekelj. *Ljubljanski zvon*, 1912.
12. Miran Hladnik, Kako smo prevajali zgodovinski roman. *Prevajanje romana: 20. zbornik*. Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev, 1996. 61–69.
13. Miran Hladnik, *Slovenski zgodovinski roman*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2009.
14. Miran Hladnik, Začetki slovenskega feljtonskega romana. Norbert Bachleitner. *Začetki evropskega feljtonskega romana*. Ljubljana: Znanstvena založba FF in Alma mater Europaea, 2014. 123–180.
15. Josip Jurčič (op. Mirko Rupel), *Zbrano delo*, 9. knjiga. Ljubljana: DZS, 1960.
16. Janko Moder, Z ognjem in mečem 1892-1893. *Iz zgodovine prevajanja na Slovenskem*. Zbornik Društva slovenskih književnih prevajalcev 5–7. Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev, 1982. 141–201

Podoba poljske književnosti v slovenskih prevodih v 19. stoletju

17. Boris Paternu, *France Prešeren*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1994.
18. Jože Pogačnik, *Zgodovina slovenskega slovstva III*, Maribor: Založba Obzorja, 1969.
19. France Prešeren (op. Janko Kos), *Zbrano delo*, 2. knjiga.. Ljubljana: DZS, 1966.
20. Tone Pretnar, O Miklošičevem in Vrazovem prevajanju poljskih verznihs besedil. *Iz zgodovine prevajanja na Slovenskem*. Zbornik Društva slovenskih književnih prevajalcev 5–7. Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev, 1982. 33–42
21. Anton Slodnjak, *Zgodovina slovenskega slovstva I*, Celovec: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, 1968a.
22. Anton Slodnjak, *Slovensko slovstvo*, Ljubljana: Mladinska knjiga, 1968b.
23. J.Š., Lavoslav Gorenjec – Podgoričan, *Slovan* št. 12 in 13, 1886. 179–181, 196–198.
24. Rozka Štefan, Mickiewicz in Čop. *Naša sodobnost*, 1955.
25. Rozka Štefan, *Poljska književnost*. Ljubljana: DZS, 1960.
26. Rozka Štefan, Slovenski razsvetljenec Martin Kuralt v lvovski dobi. *Slavistična revija*, 1990.
27. Janko Traven, *Poljska dramatika in slovensko gledališče*. Gledališki list SNG Drama 1957/58, letnik 37, št. 8 in 9.
28. Roman Zawiliński, Fran Ilešič, K biografiji Emila Korytka. *Ljubljanski zvon*, 1899.
29. <http://www.slovenska-biografija.si/>
30. <http://www.repertoar.sigledal.org/isci-po-predstavah>
31. <http://www.dlib.si>

Izjava o avtorstvu

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu s strokovnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Ljubljana, 17. septembra 2015

Tonja Planinc

10. Opombe in zanimivosti

¹ Boris Kidrič v članku *Paberki o Korytku in dobi njegovega delovanja v Ljubljani*, objavljenem leta 1910 v LZ pravi, da je imela ljubljanska poštna uprava nalog, da Korytkova pisma najprej pošlje na Dunaj, obvešča in izpisuje pa naj tudi podatke o tem, kdo Korytku pošilja pisma. Korytko se ni vedno identificiral kot pošiljatelj ali prejemnik pisma, zato je bilo več pisem poslanih prek prijateljev.

² Göstl v LZ piše: »Omenil sem, da si je Celestin v gimnazijskih letih spisoval dnevnik, od katerega sta se ohranila dva zvezka. Kažeta nam vrlega, pobožnega in rodoljubnega mladeniča v najlepšem svitu. / .../ Kot četrtošolec 1. i8bo. piše n. pr. 15. februarja doslovno: »Zvečer sem se šel šeitati; naletel sem na nekega čuvaja železnice. S tem sem se pogovarjal o raznih potrebah slovenskega naroda« — Dne 21. februarja : »Moj gospodar mi je rekel, da nije treba v kancelijah sloven, jezika. Ali jaz sem krepko si, prizadeval, mu važnost sloven, jezika za izobraženje našega ljudstva dokazati. Ali ostal je pri svojem mnenji. Žali Bog, da našinci tako malo poznajo potrebe našega naroda.« (LZ, Göstl, *Dr. Fran Celestin*, 1896)

³ Göstl v LZ piše: »A tudi znana kranjska trmoglavost mu ni bila neznana. Zlasti se ni dosti brigal za zdravniške svete; lečil se je sam po svoji metodi in si s tem tudi poslabšal oči; in v svoji zadnji bolezni, griži, se je vozil pri najslabšem vremenu v Zagreb in nič pazil na dijeto.« (LZ, Göstl, *Dr. Fran Celestin*, 1896)

⁴ Slabe ekonomske razmere v družini so popisane v članku J. Š. *Lavoslav Gorenjec - Podgoričan*: »Ker pa je imel njegov oče le jako male dohodke in zaslužke, otrok pa je bilo obilo, tedaj ni čuda, da je precej obilna družina večkrat gladovala. Na bolje se je obrnilo revni družini, ko je prišel naš Lavoslav v višje gimnazijske razrede ter je pričel poučevati druge učence. / .../ Ves svoj mesečni zaslužek dajal je roditeljem ter jim s tem lajšal izdatno siromaštvo. Zato se pa ne smemo čuditi, če se ga je mati, ko je odhajal po končanem gimnaziji v ljubljansko semenišče, oklenila okolo vratu ter milo jokala jadikujoč : Oh, Polde ! kedo bo zdaj skrbel za nas, ko nas ti zapustiš !«

⁵ Po članku J. Š.: »In koliko pripomočkov za nadaljnje izobraževanje našel sem tu ! Najbolj me je razveselila bogata! »slovenska knjižnica«. — Ves prosti čas, kar mu ga je ostajalo od priučevanja bogoslovskih ved, porabil je v to, da se je učil slovanskih jezikov.«

⁶ J. Š. piše: »O tako marljivem izpolnjevanji svojih dolžnosti in vsestranskem marljivem delovanji ni čuda, da si je nakopal že v rani mladosti kal bolezni. / .../ Tega leta pa se je bil prehladu prošnji teden. Imel je namreč procesijo v Tribuče, poludrugo uro daleč. A ker je bilo prav mrzlo in deževno vreme, prehladu se je bil že medpotoma, še bolj pa v cerkvi in malo dni potem moral se je uleči. Poklicani zdravnik je priznal, da se ga je lotila vodenica, in če bo bolezen tako naglo napredovala, da mora v štirinajstih dneh umreti. Ali zdravniška pomoč in izvrstna postrežba otela! ga je smrti; vendar pa se je prikazala čez pet mesecev zopet nova nevarnost in zdravniki so že obupali ter se izrekli, da dalje nego tri dni ne more več živeti. Medtem pa se mu je zopet zboljšalo; a trpel je, trpel neizrekljivo veliko, ker je znano le Vsevednemu. Mogel ni ne ležati ne sedeti, celih šest tednov stal je po noči in po dnevi pri mizi ter trpel neizrekljive bolečine. Da bi malo na nje pozabil, prestavljal je iz poljskega povest »K o č a z a v a s j o « , katero bo letos izdala »Matica« svojim udom. To je prestavil, v

svojem največjem trpljenji. Ali vendar nisi slišal iz njegovih ust ne najmanjše pritožbe.« / .../ »In ostal sem pri njem do osme ure. Pogovarjala sva se cel večer le o naši književnosti, o njegovih prevodih in drugih enakih rečeh. O tem se je on najraje razgovarjal.«

⁷ V članku A. B. *Trnjeva pot slovenskega pisatelja-kmeta* je zapisano: »Kot 17-letni mladenič se je začel iz lastnega nagiba pripravljati za nadaljnje šolanje, da se posveti učiteljskemu poklicu, toda ostalo je le pri dobri volji, ker je oče nasprotoval. To je bil menda tudi vzrok, da oče ni izročil posestva »sanjaču« Petru, temveč mlajšemu sinu Lipetu / .../ Peter je dobil za dediščino skromno kočarijo z nekaj njivicami, sadnim vrtom in leseno kočjo ob cesti iz Ribnice v Vuhred (Hudi kot).« (A. B. *Trnjeva pot slovenskega pisatelja-kmeta*. Ob desetletnici smrti slovenskega pisatelja Petra Miklavca Podravskega, *Življenje in svet*, št. 18, 1928, str.: 567)

⁸ Ena najzanimivejših novic je tudi ta, ki govori o Mickiewiczovi priljubljene sliki: »(Spomin na pesniškega velikana Adama Mickiewicza) je poljskemu narodu drag in svet. Zarad tega z neko posebno pobožnostjo čuva vse, kar količkaj spomina nanj in življenje njegovo. Ravno te dni se je razstavila v »S u k i e n n i c a c h« v Krakovem mala sličica, predstavljajoča mater Božjo z detetom. Slika je bolonjske slikarske šole. Mickiewiczu se je priljubila tako, da je morala stati vedno na njegovi pisalni mizi. In ker je pred njo pisal svojo »G r a z y n o« in »P a n a T a d e u s z a«, zato je, kakor pišejo poljski listi, ta slika, ki sicer nima posebne znamenitosti, »predmiot nieocenionej wartości« (predmet neprecenljive vednosti). Lastnica njena je kneginja Marcelina Czartoryska; pričakuje se pa, da jo bode darovala narodnemu muzeju.« (*Slovan*, letnik 1, št. 29)

⁹ Ob smrti so to napisali o slikarjevi osebnosti »Ivan Matejko. V Krakovem je umrl dne 1. t. m. slavni slikar Ivan Matejko, ravnatelj Krakovskega zavoda lepih umetnostij. v 66. letu življenja. Posebno je zaslužil Matejko po velikanski svoji sliki »Bitka pri Tannenbergu, leta 1440«, v sestavljenju katere pa se vidi jasno njegova mržnja proti Nemčiji. Njega poljski značaj kaže isto mržnjo tudi v raznih drugih slikah. On se je bavil ves čas z znamenitimi dogodki iz poljske zgodovine; kazal se je Poljaka, ki je pošteval vedno Veliko Poljsko, bil je šovinist, vendar je razkrival tudi sence, temne strani poljskega naroda in njegovih raznodobnih voditeljev. (*Slovenski svet*, letnik 6, št. 21)

¹⁰ Fran Levec je ob prvi kritiki Mračetovega prevoda zapisal: »Dobili smo hkrati dva prevoda; jednega izdaje gosp. Krajec v Novem Mestu (kakor smo že poročali), drugega pa »Slov. Matica*, čitatelj, ozri se na to zamotano razmero v naši književnosti, pa umevaš še bolj, kako sitno je ocenjevati vestno in umno tak književni sad.« (*DiS*, 1893, letnik 6, št. 4)

¹¹ »Evo Vam, dragi čitatelji, nam Slovencem že priljubljenega poljskega romanopisca, H. Sienkiewicza, zgodovinski roman »Z ognjem in mečem« tudi v slovenskem jeziku! Kolikor je podpisanemu znano, je to že peti prevod, za kateri je slavni pisatelj z ozirom na »pobratimce« dal pismeno svoje dovoljenje.*«

*Warszawa, 7 stycznia 1887

Szanowny panie! Wrocilem - prez paru dniami z półroczej podróży i oto przyczyna, dla której spóźniam się z odpowiedzią. Daję panu prawo przekładania na język słowieński wszystkich prac moich, które się panu wybrać podoba, bez żadnej z mojej strony pretensyi do jakiegokolwiek wynagrodzenia. Owszem przyjemnie mi będzie, jeśli w tem sposób będę się mógł przysłużyć tyle dla mnie i dla nas wszystkich sympatycznym pobratymcom. Zostaję z szacunkiem: H. Sienkiewicz (Moder, 162)

Varšava, 7. januar 1887

Častiti gospod! Pred nekaj dnevi sem se bil vrnil s polletnega potovanja, zato je tako pozno dajem odgovor na Vaše pismo. Podarjam Vam pravico prelaganja na slovenski jezik za vsa moja dela, katera so Vam po godu in ne zahtevam z moje strani nobenega plačila. Resnično mi bode v čast, da si bodem toliko prislužil zase in za vse simpatične pobratimce. S spoštovanjem bivam: H. Sienkiewicz (prevod T. Planinc)

¹² Berilo vsebuje tudi izvorni sestavek Ivana Navratila o poljskih kraljih z naslovom *Piast, iz kmeta kralj*. Podoben sestavek o kraljih Mieszku in Boleslawu neznanega avtorja je tudi v *Slovenskem berilu za tretji gimnazijski razred* iz leta 1854.

¹³ Med nekaterimi zanimivejšimi novicami o Sienkiewiczzu sta tudi:

»Henrik Sienkiewicz, sloveči romanopisec poljski, odpotoval je nedavno v vzhodno Afriko, da se pouči o življenju afriških robov, katero hoče opisati v daljšem romanu.« (*Ljubljanski zvon*, 1891, letnik 11, št. 2)

»P i s a t e l j s k i dar. Henrik Sienkiewicz dobil je od nepoznanega čestitelja v dar 15.000 rubljev. Slavni novelist poljski ni sprejel tega daru ter je vloživši denarje v poljski banki razglasil, da če jih nepoznani mecenaš ne vzdigne v treh letih, pak jih hoče uporabiti v dobrodelni namen. Pred nelavnim naznanil je podaritelj Sienkiewiczzu, skrivajoč se pod pseudonymom »Wolodyjowski«, da denarja ne vzdigne ni v treh letih, niti kedaj pozneje. Vsled tega sklenil je Sienkiewicz utvoriti iz njih ustanovo z imenom rustnna Marije Sienkiewiczove", čije obresti so odločene na večne čase za revne pisatelje, slikarje, kiparje in skladatelje ali za njih soproge, katerim lekarji priporočajo oditi na zimo v knkoršne koli toplice, in kateri nimajo k temu pripomočkov. Kakor znano, umrla je Sienkiewiczova soproga na tujem po prsni bolezni, in poljski romanopisec osnuje to ustanovo na čast njenemu Spominu.« (*Slovanski svet*, 1889, letnik 2, št. 6)

Zanimala jih je tudi zelo zanimiva usoda Czajkowskega:

»Mihael Čajkovski (Sadik paša), revolucionar, pisatelj, diplomatski agent, turški paša in ruski pomeščik na skloni let, posvetivši svoj svobodni čas književnosti, končal je nedavno svoje življenje z revolverjem, v 78. letu svoje dobe. /.../« (*Slovan*, 1886, letnik , št. 8)

Slovan je prinesel največ novic o Kraszewskem, ki ga je budno spremljal tudi v zadnjih letih, ki jih je preživel v nemškem zaporu.

»(*Kraszevskega*) je nemško državno sodišče obsodilo ! na tri in pol leta ječe, a Hentscha na devet let. Ves čas v zaporu je nahajal slavni pisatelj jedino veselje in tolažbo v delu. In res je Kraszewski dovršil v zaporu dva romana, od katerih obseza vsak po tri zvezke in ravnokar je dogotovil tretji roman z naslovom: » B a n i t a », v katerem nam riše življenje in smrt vojvode Sam. Zbo-] rowskega. — Kakor se je Kraszewski izrazil nekemu poljskemu dopisniku, ki ga je obiskal, pobral mu je ta proces vse z dolgoletnim pisateljstvom pridobljeno imenje.« (*Slovan*, 1884, letnik 1, št. 21)

» (*O Kraszewskem*) poročajo poljski listi, da se v trdnjavi Magdeburgu počuti še dosti dobro. Zdravje mu je popolnoma dobro, le noge mu nekoliko otekajo. Poveljnik trdnjave in službujoči major ravnata ž njim, kar se da obzirno. Dovoljeno mu je čitati vsakeršne novine in knjige in tudi pisati za nje; le pisma se pregledavajo, katera

prejema in odpošilja. Svojo draždansko vilo želi stari pesnik in pisatelj prodati za 70.000 marek; a ko se vrne iz ječe, želi se naseliti v Italiji.« (*Slovan*, 1884, letnik 1, št. 34)

»V Tygodniku ilustrowanemu v varšavi izhaja Kraszewskega povest Od kolebki do mogiicy (od zibeli do groba). Napisal jo je v preiskovalnem zaporu.«

»Slavni poljski učenjak in pisatelj J. I. Kraszewski tudi v svojem zaporu v devinski (magdeburski) trdnjavi in kjubu vidiki svoji starosti ni še opustil duševnega delovanja, temveč piše nekoliko večjih povesti in dopisuje o raznih tačasnih vprašanjih poljskim listom varšavskim. Vse te dopise mora na zahtevo trdnjavskega poveljništva pisati v francoskem jeziku in jih predstavljajo **Se le** uredništva dotičnih listov za tisek v poljščini Najzanimivejše razprave Kra szew skega so » L i s t y z z a k ą t k a » [Listi iz zakutka), katere priobčuje »Biesiada literacka.« — Povesti piše v poljskem jeziku. Najširje je osnovana zgodovinska povest »Mučenica na prestolu«, v kateri govori o usodi Marije Lešinske, žene Ljudevita XV. in hčere poljskega kralja Stanislava.« (*Slovan*, 1885, letnik 2, št. 7)

»Jozef Ignacy K r a s z e w s k i . N e n a d o m e s t n o izgubo oplakuje danes majka Slava; jeden največjih in najslavnejših pisateljev slovanskih, da vse izobražene Evrope, izdahnil je svojo veliko dušo, umrl je dne iy. marca t. 1. v Genovi poljski pesnik in pisatelj Józef Ignacy Kraszewski. Prinašajoč i mi to žalostno vest čitateljem svojim, izjavljamo, da nam radi tesnega prostora ni moči že danes priobčiti životopisa slavnega pokojnika, in zato naznanjamo, da ga prinesemo prihodnjič. — Jožefu Ignacu Kraszeu skemu večnaja pamjat!« (*Slovan*, 1887, letnik 4, št. 7)

»Zapuščina umršega poljskega pisatelja Joz. Ign. Kraszewskega znaša okoli 200.000 mark, neračunajoč manjših zneskov, vloženih na tekoči račun pri raznih bankah. Ves ta imetek si je pridobil pokojnik s pisateljevanjem, kajti leta 1861., ko je zapuščal domovino, imel je s sabo le 12.000 rabljev. — Knjižnico Kraszewskega, štejočo nad 20.000 zvezkov, prodali bodo bržkone v Krakovem.« (*Slovan*, 1887, letnik 4, št. 14)